

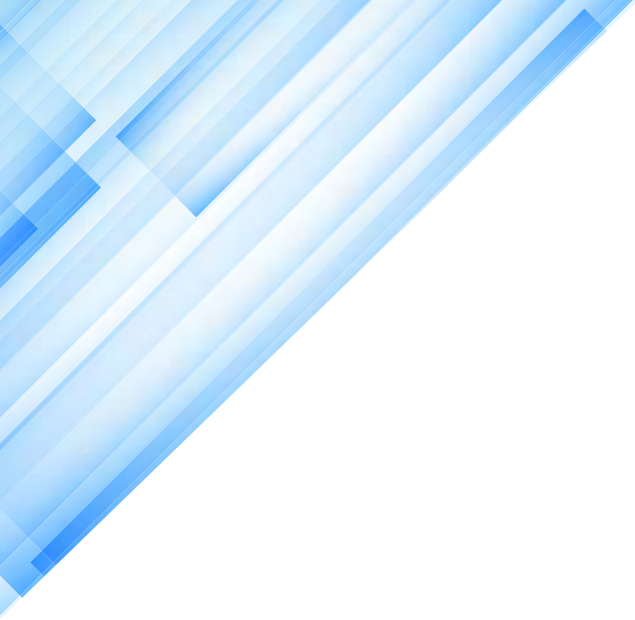

Općina Novi Grad Sarajevo

Gender Akciōni Plan

ZA PERIOD OD 2023. DO 2027. GODINE

Općina Novi Grad Sarajevo

**GENDER AKCIONI PLAN
OPĆINE NOVI GRAD SARAJEVO
ZA PERIOD OD 2023. DO 2027. GODINE**

Nosioci Odluke o pristupanju izradi i usvajanju dokumenta

mr. Semir Efendić, Općinski načelnik

Mirza Selimbegović, predsjedavajući Općinskog vijeća

Komisija za ravnopravnost spolova Općinskog vijeća

- **Stručna podrška: Gender centar Federacije BiH u okviru EU projekta**

Radni tim za izradu Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo:

- **Mirza Memišević**, Komisija za ravnopravnost spolova - predsjednik Radnog tima
- **Aida Ožegović**, Komisija za ravnopravnost spolova - zamjenica predsjednika Radnog tima
- **Lejla Tikveša**, Služba za poslove Općinskog vijeća - članica
- **Nalvedina Džanković**, Služba za obrazovanje, kulturu i sport - članica
- **Naliha Šabanović**, Služba za obrazovanje, kulturu i sport - članica
- **Elma Mujezinović**, Služba za privredu i lokalni ekonomski razvoj - članica
- **Anera Kečo**, Služba za privredu i lokalni ekonomski razvoj - članica
- **Sabina Hodžić**, Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo - članica
- **Dženana Katović**, Služba za finansije - članica
- **Amina Vatreš-Nezirević**, Služba Kabineta Općinskog načelnika - članica
- **Irma Skender-Tokić**, Služba Kabineta Općinskog načelnika - članica
- **Draženka Osmanspahić**, JU Kantonalni centar za socijalni rad - Služba socijalne zaštite Novi Grad Sarajevo - članica
- Podršku pri izradi dokumenta pružile su sve općinske i posebne službe Općine.
- Lektor: **Lejla Veiz**
- Dizajn i DTP: **Nihad Spahić**

SADRŽAJ

UVOD	6
PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	8
Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo	9
RAVNOPRAVNOST SPOLOVA U OPĆINI NOVI GRAD SARAJEVO	10
OSNOVNI PODACI O OPĆINI NOVI GRAD SARAJEVO	11
INSTITUCIONALNI MEHANIZAM ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA OPĆINE NOVI GRAD SARAJEVO	12
RODNO ODGOVORNA ANALIZA BUDŽETA OPĆINE NOVI GRAD SARAJEVO	13
STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U OPĆINI NOVI GRAD SARAJEVO	14
STANOVNIŠTVO	15
OBRAZOVANJE	16
Predškolsko obrazovanje	17
Osnovno obrazovanje	18
Srednje obrazovanje	20
NAUKA, KULTURA I SPORT	22
Realizacija projekata sa NVO-a	22
TRŽIŠTE RADA	23
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	26
SOCIJALNA ZAŠTITA	27
NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U PORODICI	29
JAVNI ŽIVOT	30
STRUKTURA GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE NOVI GRAD SARAJEVO	32
CILJEVI I AKTIVNOSTI GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE NOVI GRAD SARAJEVO ZA PERIOD 2023. - 2027. GODINE	34
MONITORING I EVALUACIJA GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE NOVI GRAD SARAJEVO	54
OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA	54
OBRAZLOŽENJE	55

UVOD

Gender akcioni plan (GAP) Općine Novi Grad Sarajevo je strateško-planski dokument koji svojom implementacijom treba da potiče budući rast i razvoj zajednice, te unaprijedi ravnopravnost spolova u zajednici. Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u razvojne politike, strategije, projekte i programe je od posebnog značaja na lokalnom nivou, jer je lokalni nivo vlasti najneposredniji i najbliži građanima.

Ravnopravnost spolova predstavlja jednaka prava i slobode, vidljivost i zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života. Postizanje ravnopravnosti spolova je ključno za zaštitu fundamentalnih ljudskih prava, razvijanje demokratskog društva, poštovanje vladavine prava, te ekonomski rast i konkurentnost. Iako je vidljiv napredak Bosne i Hercegovine u oblasti ravnopravnosti spolova, razlike su prisutne u mnogim područjima.

Gender akcioni plan Općine Novi Grad Sarajevo se odnosi na period od 2023. do 2027. godine i usklađen je sa odgovarajućim strateškim dokumentima i politikama koje se odnose na tematiku rodne ravnopravnosti i lokalnog razvoja, i to sa Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine, Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine (2018.-2022.), kao i sa drugim strategijama na državnom, entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou.

Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini obaveza svakog nivoa vlasti se sastoji od sljedećih segmenata: analizu stanja spolova u određenoj oblasti;

- a. implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- b. mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.
- c. Gender akcioni planovi na nivou jedinica lokalne samouprave su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze.

Statutom Općine Novi Grad Sarajevo definirano je:

„II – OSTVARIVANJE I ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA, SARADNJA SA OMBUDSMANIMA

Član 10.

Na području općine osigurava se puna zaštita ljudskih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine i Ustavom Federacije, kao i instrumentima datim u Aneksu Ustava Federacije.

Općinsko vijeće ili bilo koji drugi organ Općine ne mogu reducirati ljudska prava i slobode utvrđene aktima iz prethodnog stava. Oni su dužni u donošenju propisa i u njihovoj primjeni posebno voditi računa o efektima koje ti propisi imaju ili mogu imati u oblasti ljudskih prava.

Član 13.

Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine.

Član 14.

Radi zaštite ljudskih prava i sloboda te kontrole rada svih organa vlasti Općine u ovoj oblasti, Općinsko vijeće obrazuje Komisiju za ljudska prava. Broj članova, način njihovog imenovanja te nadležnosti Komisije iz prethodnog stava, utvrđuju se odlukom Općinskog vijeća.“

Na osnovu ovoga, Komisija za ravnopravnost spolova Općine Novi Grad Sarajevo inicirala je izradu Gender akcionog plana za period od 2023. do 2027. godine kao strateškog dokumenta za dosljedno provođenje statutarnih obaveza jer se njime osigurava koordinirano i usmjereno djelovanje kako općinskih službi tako i Općinskog vijeća.

Pored toga, Grad Sarajevo je jedan od potpisnika Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou koja predviđa da će njene potpisnice, u skladu sa svojim nadležnostima “priznati, poštovati i primjenjivati relevantna prava i principe ravnopravnosti između žena i muškaraca i boriti se protiv nepovoljnog položaja i diskriminacije na osnovu spola” (član 8.). Povelja priznaje jednako pravo žena i muškaraca da učestvuju u političkom i građanskom životu (čl. 2. i 3.), kao i pravo žena da se njihova pitanja rješavaju ravnopravno, nepristrasno, pravedno i u prihvatljivom roku (član 3.), te obavezuje potpisnice da provode niz koraka kojima će omogućiti ostvarivanje ovih prava u praksi.

Stoga je metodologija izrade Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo bazirana na pristupu Evropske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou, kao i na Priručniku za ostvarivanje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou koji je izdao Gender centar Vlade FBiH.

Sam Gender akcioni plan je usklađen sa pristupom Strategije razvoja Općine Novi Grad Sarajevo za period 2021-2027, usvojene 26.5.2022. godine (Zaključak broj 01-02-11129/22)¹. Vizija koja je definirana u Strategiji je:

„Općina Novi Grad Sarajevo lider u Bosni i Hercegovini u procesima osiguranja povoljnog poslovnog ambijenta, prosperitetnog i ugodnijeg življenja.“

Naglašeno je i da je rad imenovanog Radnog tima i tematskih grupa prilikom izrade Strategije bio zasnovan na principima međusobnog povjerenja i saradnje, partnerstva, aktivnog učešća, odgovornosti, te poštivanja ravnopravnosti spolova, kao i da su poštovani principi razvojnog planiranja, i to: usklađenost (harmonija), odgovornost, efektivnost, efikasnost, otvoreni metod koordinacija (OMK), ravnopravnost spolova i jednake mogućnosti za sve građane u svim fazama razvojnog planiranja i upravljanja razvojem, horizontalna i vertikalna koordinacija među nadležnim institucijama u procesu razvojnog planiranja i upravljanja razvojem i usklađenost razvojnih prioriteta, komplementarnost koja podrazumijeva da se razvojne aktivnosti različitih institucija i nivoa vlasti međusobno nadopunjuju radi multiplikacije razvojnih efekata, partnerstvo, javnost, transparentnost svih nivoa vlasti u procesu razvojnog planiranja, implementacije, finansiranja, monitoringa, evaluacije i izvještavanja o razvojnim procesima.

Strategijom je definisano: *“Na području općine primjenjuje se Zakon o ravnopravnosti spolova BiH, kojim je ženama formalno-pravno osigurana ravnopravnost i mogućnost da biraju i budu birane bez diskriminacije putem izbora, da ravnopravno učestvuju u raspodjeli funkcija vlasti i na mjestima odlučivanja, u svim javnim tijelima i odborima putem imenovanja, postavljenja i delegiranja, što je vidljivo u procesima upravljanja i implementiranja javnih politika.“*

Također, navedeno je da su osobe ženskog spola na tržištu rada u lošijem položaju. Među internim slabostima/prijetnjama se navodi potreba *„Podrške aktivnim mjerama zapošljavanja (u saradnji sa Službom za zapošljavanje) u cilju unapređenja konkurentnosti kategorija stanovništva sa otežanim pristupom tržištu rada (dugoročno nezaposleni i nekativni – posebno žene i mladi, kategorija 50+, osobe bez radnog iskustva, socijalno ugrožene kategorije, itd.)“, te se planiraju strateški projekti koji uključuju i unapređenje koordinacije i podrške* *“u prilagođavanju dostupnih vještina nezaposlenih, potrebama poslodavaca kroz širenje ponude, kapaciteta i povezanosti sa poslodavcima, programima stručnog usavršavanja nezaposlenih, obogaćen dodatnim komponentama i servisima koji efektivno zadovoljavaju specifične potrebe osoba sa invaliditetom, uz razvijen integralni (stručni i finansijski) sistem specifične podrške nezaposlenima za pokretanje malih preduzeća.“* Navedeni strateški projekat *“Lokalno partnerstvo za aktivaciju i integraciju nezaposlenih na tržište rada“, Općina realizuje uz podršku sredstava EU kroz Program Međunarodne organizacije rada.*

Kao posebna vrijednost projekta se navodi fokus na nezaposlene žene i osobe sa invaliditetom, a cilj projekta jeste *“da Novi Grad Sarajevo bude vodeći u Kantonu Sarajevo po uspješnosti mjera podrške zapošljavanju i preduzetništvu. Očekivani minimalan broj korisnika projekta je 120 od čega minimalno 60 žena i 5 osoba sa invaliditetom.“*

Strateški cilj 1. *Konkurentna privreda koja generira nova, kvalitetna radna mjesta podrazumijeva i provođenje mjere 1.1.2. Podrška razvoju preduzetničke infrastrukture,*

a efekat i doprinos mjere u ostvarenju prioriteta je definisan kao: *“Doprinijet će unapređenju preduzetničkog okruženja, osigurati uvjete za intenzivniji razvoj preduzetništva, doprinijeti većoj konkurentnosti poslovnog sektora, podržati orijentaciju na industrije srednje i visoke tehnologije, uz pozitivnu diskriminaciju žena pod jednakim uvjetima“.*

SWOT analiza Općine Novi Grad Sarajevo u Prilikama prepoznaje i veću uključenost žena u procese kreiranja lokalnih politika, dok se među Strateškim fokusima navodi i potreba povećanja uključenosti žena u djelovanje savjeta mjesnih zajednica i procese kreiranja politika na lokalnom nivou kao jedan od uvjeta za postizanje **standarda efikasne i odgovorne javne uprave osposobljene za vođenje razvojnih procesa.**

Prioritet 2.5. *“Osigurati veću ciljanost socijalne zaštite i socijalne uključenosti i pozitivan utjecaj na demografska kretanja u općini“,* a jedna od mjera jeste **2.5.1. Unapređenje socijalne zaštite i socijalne uključenosti.** Navedeno je da je bitan segment ove mjere podrška socijalnoj uključenosti žena, a područje djelovanja, između ostalog, uključuje i osnaživanje porodice i žena.

PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Ustav BiH garantira visok stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda jer sadrži 15 najvažnijih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, među kojima je i CEDAW čime se BiH obavezuje da primijeni najviše međunarodno priznate standarde ljudskih prava.

Ujedinjene nacije (UN) kao i države članice UN imaju, u skladu s Poveljom UN, obavezu da promoviraju prava čovjeka, dostojanstvo i vrijednost čovjekove ličnosti bez ikakve diskriminacije, što uključuje i zabranu diskriminacije na osnovu spola. Države članice su obavezne poštovati i promovirati ljudska prava i slobode kao osnov ekonomskog razvoja, mira i međunarodne sigurnosti. Nastavljajući pravnu tradiciju bivše Jugoslavije, ove obaveze je preuzela Bosna i Hercegovina kao članica UN od 22. maja 1992. godine. Na nivou Ujedinjenih nacija najvažniji dokument iz oblasti ravnopravnosti spolova je Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena – CEDAW.

Ravnopravnost spolova je osnovno pravo, zajednička vrijednost cijele Evropske unije, i predstavlja neophodan uvjet za postizanje ciljeva Evropske unije koji se tiču razvoja, zapošljavanja i socijalne kohezije. Princip ravnopravnosti spolova i jednakog tretmana i jednakih mogućnosti za žene i muškarce je jedan od osnovnih pravnih principa Evropske unije, sadržan u osnivačkom ugovoru, kao i u mnogim direktivama koje su transpozicijom inkorporirane u unutrašnje zakonodavstvo država članica. U tom kontekstu je od posebnog značaja treći Gender akcioni plan Evropske unije koji potvrđuje da je jedan od osnovnih prioriteta članica EU, ali i prioriteta u prepristupnom procesu – ravnopravnost spolova.

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH² (ZoRS BiH) donesen je 2003. godine u BiH, a izmijenjen i dopunjen je 2009. godine, čime su pravni standardi ravnopravnosti spolova utvrđeni Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena postali sastavni dio pravnog sistema BiH. Zakon je najvažniji instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova i uvođenje principa ravnopravnosti spolova u javne politike i propise. Ovaj zakon uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova i zabranjuje diskriminaciju, te jamči jednake mogućnosti svim građanima/kama, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi života. Ciljevi Zakona u pogledu zabrane diskriminacije i osiguranja ravnopravnosti spolova su prikazani shematski ispod.

Pored toga, Zakon obavezuje sva državna tijela na svim nivoima organizacije vlasti, i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravne subjekte s javnim ovlaštenjima, pravne subjekte koji su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili općine, ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.

Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH je utvrđeno postojanje i obaveza uspostavljanja institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova. Ovo je izuzetno bitna pravna garancija jer osigurava pravnu sigurnost institucija za ravnopravnost spolova. U skladu sa ZoRS-om BiH, ključni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su Agencija za ravnopravnost spolova BiH Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i, na entitetskom nivou, Gender centar Federacije BiH i Gender centar – Centar za jednakost i ravnopravnost spolova Vlade Republike Srpske.

Agencija i entitetski gender centri su ključne institucije za kreiranje sveobuhvatnog, sistemskog i koordiniranog pristupa provođenju ZoRS-a. Agencija i gender centri također zaprimaju i obrađuju molbe, žalbe i predstavljanja osoba i grupa osoba u kojima se ukazuje na povrede nekog prava iz ZoRS-a BiH u skladu sa Jedinim pravilima za primanje i obrađivanje molbi, žalbi i predstavljanja osoba i grupa osoba („Službeni glasnik BiH“ broj 72/11). Agencija i gender centri pružaju stručnu podršku drugim institucijama u procesu provođenja obaveza iz ZoRS-a.

Mreža institucionalnih mehanizama za gender pitanja u BiH obuhvata i zakonodavnu i izvršnu vlast na svim nivoima vlasti. Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, komisije za ravnopravnost spolova Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, te Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske su aktivne i održavaju redovne sjednice, uključujući i tematske sjednice.

Osnovane su komisije za ravnopravnost spolova kantonalnih skupština u Federaciji BiH, a na lokalnom nivou djeluju komisije u okviru općinskih vijeća/skupština opština u skoro svim općinama u BiH. Oko 30% lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini je razvilo i/ili usvojilo i implementiralo lokalne akcione planove za ravnopravnost spolova.

Kako bi se osigurala dosljedna implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, 2006. godine usvojen je prvi Gender akcioni plan u BiH³ (GAP BiH) za period 2006 - 2011, kao prvi strateški dokument za uvođenje principa ravnopravnosti spolova u sve oblasti javnog i privatnog života (eng. gender mainstreaming). Drugi GAP BiH⁴ usvojen je 2013. godine za period 2013 - 2017, a nakon toga i GAP BiH⁵ za period od 2018 - 2022. godine. GAP je strateški dokument koji sadrži strateške ciljeve, definiše prioritete oblasti djelovanja, te programe i mjere za ostvarivanje tih ciljeva. Jedna od prioriteta oblasti je rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima.

Cilj GAP-a BiH je da usmjeri resorna ministarstva i druge institucije u radu na uključivanju principa ravnopravnosti spolova u skladu sa članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, koji propisuje obaveze nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u BiH. Na osnovu GAP-a BiH, institucije BiH donose godišnje operativne planove koji omogućuju sistemsko i koordinirano djelovanje u procesu gender minstreaminga u institucijama.

Pored GAP BiH, doneseni su i provode se i druge, sektorske javne politike i strategije na nivou države i entiteta, koje doprinose uvođenju principa ravnopravnosti spolova u specifične prioritete oblasti (nasilje na osnovu spola, roda i sigurnost, unapređenje položaja žena na selu, rodno odgovorno budžetiranje). Na nivou države usvojen je treći po redu Akcioni plan za implementaciju Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u BiH za period 2018-2022. godine, kao i Okvirna strategija za provedbu Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2015-2018. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 75/15).

Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo

Uzimajući u obzir strukturu i ustavom određenu podjelu nadležnosti između različitih nivoa vlasti u BiH, donošenjem Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Bosna i Hercegovina je odlučila da osigura mrežu institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova na svim nivoima vlasti, te je utvrđena obaveza svih nivoa vlasti da aktivno djeluju za ravnopravnost spolova i otklanjanje diskriminacije na osnovu spola. Ova obaveza je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koji glasi:

Član 24.

(1) Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave, pravne osobe sa javnim ovlaštenjima, pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti;
- donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama ovog zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;
- provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;
- osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu.

(2) Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:

- analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

(3) Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

(4) Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

3 Gender akcioni plan u BiH („Službeni glasnik BiH, broj 41/09)

4 Gender akcioni plan u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 98/13)

5 Gender akcioni plan u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 89/18)

Upravo je ovaj član Zakona o ravnopravnosti spolova osnovni pravni osnov za donošenje Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo budući da se donošenjem ovog akcionog plana osigurava dosljedna primjena ovog zakona, ali i drugih obaveza Općine u pogledu ravnopravnosti spolova. To je, također, slučaj i sa Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine koji prepoznaje značaj djelovanja i ulogu lokalnih vlasti kada je u pitanju postizanje ravnopravnosti spolova. Kao nosioci odgovornosti, a u skladu s nadležnostima lokalnih vlasti, tijela jedinica lokalne samouprave su prepoznati u Strateškom cilju 1. zajedno sa tijelima, odnosno institucijama kantona, Federacije BiH kao i institucija BiH.

Strateški cilj 1. je izuzetno važan za kreiranje svih aktivnosti lokalnih zajednica jer prepoznaje ključne prioritete u oblasti ravnopravnosti spolova, kao i ciljeve koji bi se trebali postići do kraja provođenja Gender akcionog plana BiH. Na taj način dat je prioritetni okvir djelovanja i lokalnih zajednica, i ovih šest prioriteta bi trebao biti osnov svih programa mjera koje se donose na lokalnom nivou.

RAVNOPRAVNOST SPOLOVA U OPĆINI NOVI GRAD SARAJEVO

Za potrebe analize stanja ravnopravnosti spolova u Općini Novi Grad Sarajevo izvršeno je prikupljanje i analiza dostupnih informacija i podataka što predstavlja i prvi korak u smislu člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

Analiza stanja ravnopravnosti spolova je sagledana iz ugla ravnopravnosti spolova što omogućava utvrđivanje oblasti u kojima eventualno postoji diskriminacija ili nejednakost u pristupu pravima, koristima i resursima između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka po pojedinim oblastima. Pored toga, ovaj pristup omogućava da se istraže uzroci takvog stanja kao i da ukaže na to kako se oni mogu promijeniti jer daje osnov na kojem će se temeljiti akcioni plan.

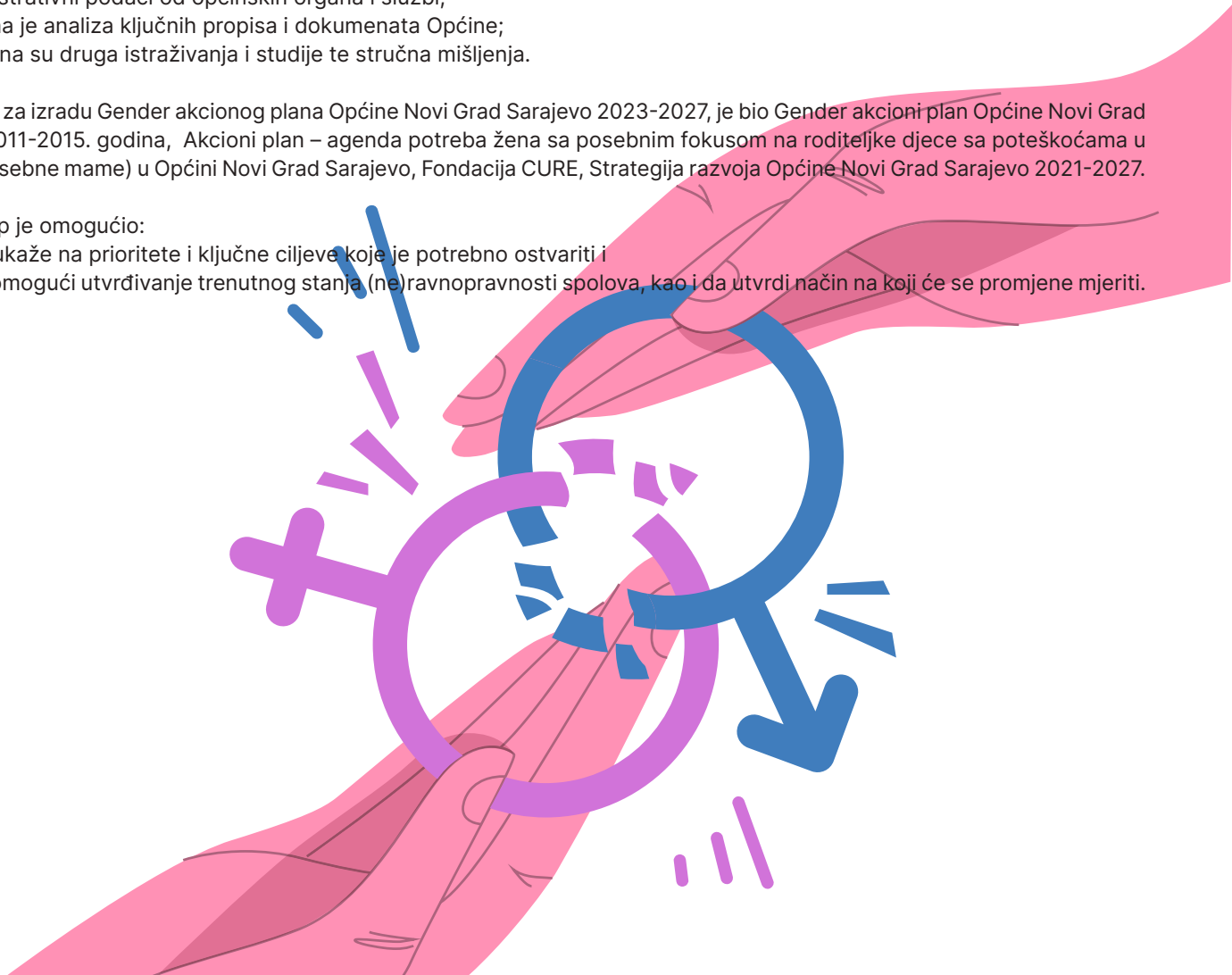
Za potrebe ove analize prikupljeni su sljedeći podaci:

1. statistički podaci od Zavoda za statistiku,
2. administrativni podaci od općinskih organa i službi,
3. urađena je analiza ključnih propisa i dokumenata Općine;
4. korištena su druga istraživanja i studije te stručna mišljenja.

Od značaja za izradu Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo 2023-2027, je bio Gender akcioni plan Općine Novi Grad Sarajevo 2011-2015. godina, Akcioni plan – agenda potreba žena sa posebnim fokusom na roditeljke djece sa poteškoćama u razvoju (posebne mame) u Općini Novi Grad Sarajevo, Fondacija CURE, Strategija razvoja Općine Novi Grad Sarajevo 2021-2027.

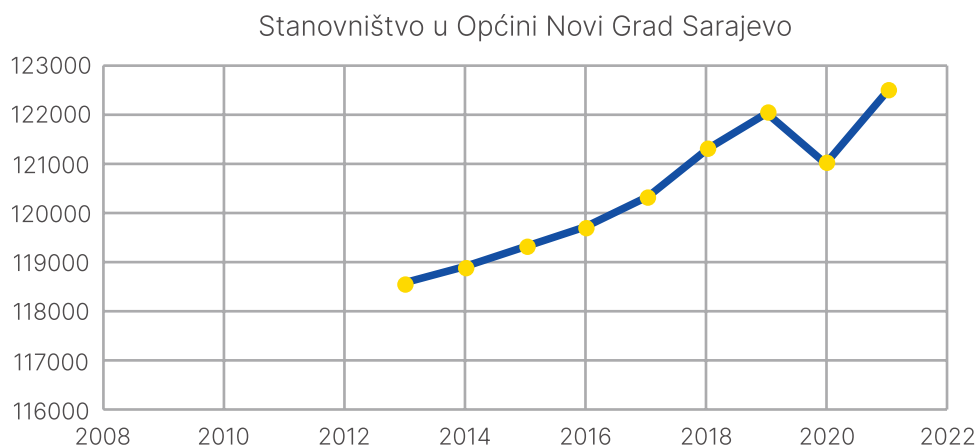
Ovaj pristup je omogućio:

1. da se ukaže na prioritete i ključne ciljeve koje je potrebno ostvariti i
2. da se omogući utvrđivanje trenutnog stanja (ne)ravnopravnosti spolova, kao i da utvrdi način na koji će se promjene mjeriti.

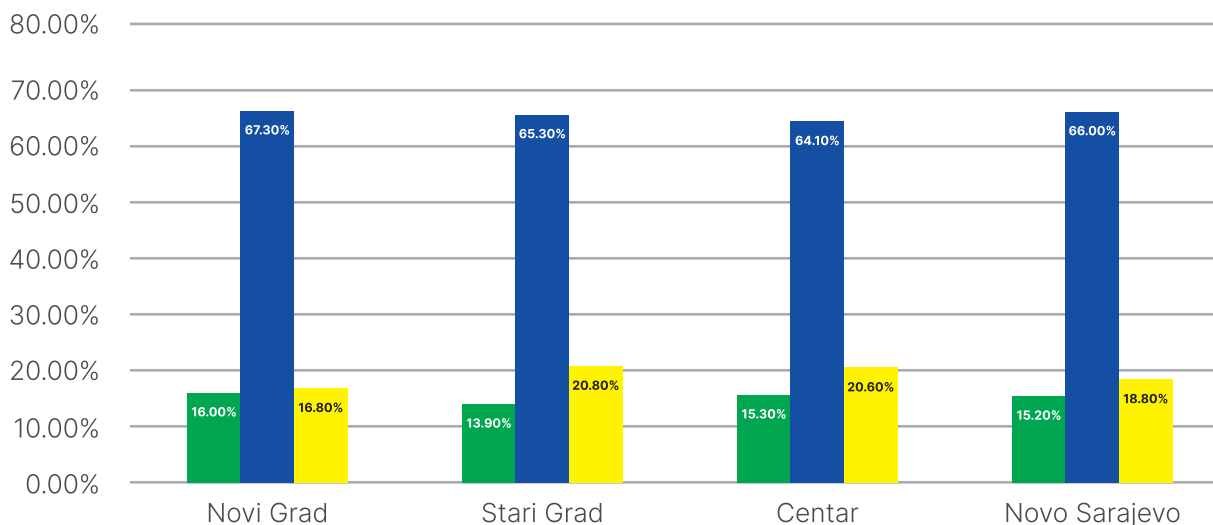
OSNOVNI PODACI O OPĆINI NOVI GRAD SARAJEVO

Sa površinom od 47 km², Općina Novi Grad Sarajevo je jedna od devet općina Kantona Sarajevo i jedna od četiri općine koje ulaze u sastav Grada Sarajeva. Graniči sa općinama Novo Sarajevo, Ilidža, Ilijaš i Vogošća. Prema Popisu iz 2013. godine u Općini Novi Grad Sarajevo je bilo 118.553 stanovnika, od čega je 55.735 osoba muškog spola i 62.818 osoba ženskog spola. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku⁶, u 2021. godini u Općini Novi Grad Sarajevo je bilo ukupno 122.390 stanovnika i to 57.458 osoba muškog spola i 64.932 osoba ženskog spola. U odnosu na 2017. godinu, broj stanovnika u Općini Novi Grad se povećao za 1,73%, pri čemu je procenat povećanja broja stanovnika veći kod osoba ženskog spola (2,01%), u odnosu na povećanje broja osoba muškog spola (1,41%). Prema podacima dostupnim u dokumentu „Demografska analiza Kantona Sarajevo po općinama u periodu 2013-2021. godine“⁷ Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, može se zaključiti da je Općina Novi Grad Sarajevo jedina od 4 gradske općine u kojima je stopa rasta pozitivna i broj stanovnika veći u odnosu na 2013. godinu, a prema projekcijama bi se trend povećanja broja stanovnika trebao i nastaviti.

Izvor: „Demografska analiza Kantona Sarajevo po općinama u periodu 2013-2021. godine“
Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, 2022.

Starosna struktura stanovništva u gradskim općinama Grada Sarajeva

Izvor: „Demografska analiza Kantona Sarajevo po općinama u periodu 2013-2021. godine“
Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, 2022

6 Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten, Demografska statistika 2021., 2022. godine

7 Dostupna na https://zpr.ks.gov.ba/sites/zpr.ks.gov.ba/files/demografska_analiza_ks_po_opcinama_13-21.pdf

Posmatrajući starosnu strukturu stanovništva u Općini Novi Grad Sarajevo, može se zaključiti da se broj radno sposobnog stanovništva smanjio u odnosu na 2013. godinu, ali je i dalje procenat ove starosne strukture veći nego u ostalim gradskim općinama.

U Općini Novi Grad Sarajevo je 28 mjesnih zajednica koje građanima omogućuju da aktivno sudjeluju u svim zbivanjima na području općine.

Na temelju indikatora koje prikuplja Federalni zavod za programiranje razvoja za 2021. godinu, kao što su BDP po glavi stanovnika i ukupni indeks razvijenosti općina, Općina Novi Grad Sarajevo spada u prvu grupu najrazvijenijih općina u Federaciji Bosne i Hercegovine, i u 2021. godini se nalazila na 6. mjestu. Ukupan broj registriranih poslovnih subjekata na području općine je 8.136, a analiza registriranih pravnih subjekata po standardnoj klasifikaciji djelatnosti ukazuje na to da se većina ekonomske aktivnosti na području općine Novi Grad Sarajevo odvija u oblasti trgovine naveliko i namalo, a potom u sektoru uslužnih djelatnosti. Najveći broj obrta je registriran u stručnim, naučnim i tehničkim djelatnostima.⁸ Analizirajući dostavljene podatke od Finansijsko-informatičke agencije FBiH o privrednim subjektima koji posluju na teritoriji ove općine i predaju završni finansijski izvještaj (1990), ustanovljeno je da 18 % privrednih subjekata vode osobe ženskog spola.

INSTITUCIONALNI MEHANIZAM ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA OPĆINE NOVI GRAD SARAJEVO

U skladu sa svojom nadležnosti, Komisija za ravnopravnost spolova predstavlja institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova Općinskog vijeća, koji ima nadležnosti predviđene članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Pored općih nadležnosti u pogledu promocije i zaštite ljudskih prava i sloboda, Komisija je izričito nadležna za praćenje i promoviranje ravnopravne zastupljenosti spolova na nivou lokalne zajednice kao i ostvarivanje saradnje sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjem ravnopravnosti spolova i saradnje sa gender centrima, odnosno Gender centrom Vlade FBiH i Agencije za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine.

Poslovník Općinskog vijeća Novi Grad Sarajevo, "Službene novine Kantona Sarajevo", broj 40/13 i 10/15 Član 60.

Komisija za ravnopravnost spolova:

- razmatra pitanja u vezi sa ravnopravnosti spolova u skladu sa važećim propisima,
- prati, proučava i razmatra stanje u ovoj oblasti i s tim u vezi predlaže određene mjere,
- podnosi Općinskom vijeću mišljenja i prijedloge za rješavanje gender pitanja i izrađuje program mjera i akcione planove radi uspostavljanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima,
- vrši koordinaciju u Općini na otklanjanju diskriminacije bazirane na spolu i ostvarivanju jednakosti i ravnopravnosti žena i muškaraca,
- ostvaruje saradnju sa radnim tijelima Općinskog vijeća, općinskom upravom i nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima gendera,
- obavlja i druge poslove u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova.

Za ostvarivanje ovih nadležnosti kao optimalno rješenje nameće se donošenje Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo kao instrumenta za usmjereno i koordinirano djelovanje svih općinskih organa i službi za ravnopravnost spolova. U ovom procesu Komisija bi imala primarnu ulogu nadzora nad provođenjem ovog akcionog plana, što će biti obrazloženo u dijelu koji se odnosi na oblast monitoringa i evaluacije. Budući da je ovo nova uloga Komisije, potrebno je uložiti vrijeme i dodatne resurse kako bi se osigurali neophodni kapaciteti za preuzimanje ove uloge. Pored toga, potrebno je osigurati izdvojenu budžetsku poziciju za implementaciju mjera po ovom akcionom planu i jačati kapacitete općinskih službi kako bi u potpunosti preuzele svoje uloge u pogledu provođenja aktivnosti Gender akcionog plana i redovnih analiza stanja ravnopravnosti spolova.

RODNO ODGOVORNA ANALIZA BUDŽETA OPĆINE NOVI GRAD SARAJEVO

Raspoloživa sredstva Budžeta Općine Novi Grad Sarajevo za 2022. godinu su iznosila 54.597.500,00KM, dok je u Budžetu za 2023. godinu ukupno raspoloživo 55.802.000,00KM⁹.

Razvojni budžet omogućava da se kroz uvođenje rodno odgovornog planiranja i programiranja osigura da se dostupnim sredstvima utječe na sve razvojne ciljeve, tako i na (ne)ravnopravnost spolova.

	Opis	Budžet za 2022. godinu	Budžet za 2023. godinu
PROGRAM SOCIJALNE ZAŠTITE	KJU „Porodično savjetovalište“	5.000,00KM	5.000,00KM
	Projekat „Grad po mjeri djeteta“	15.000,00 KM	10.000,00 KM
	JU „Disciplinski centar za maloljetnike“	5.000,00 KM	5.000,00 KM
	Gerontološki centar - Dom staraca Nedžarići	15.000,00 KM	15.000,00 KM
	Participacija u liječenju teško oboljelih	200.000,00 KM	300.000,00 KM
	Tekući transferi za pojedince socijalno ugrožene- jednokratna pomoć	105.000,00KM	50.000,00KM
	Pomoć bračnim parovima za vantjelesnu oplodnju	100.000,00KM	150.000,00KM
	Pomoć raseljenim osobama sa utvrđenim pravom na prehranu	18.000,00 KM	20.000,00 KM
	Zdravstvena zaštita osoba preko 65 godina i osoba u stanju socijalne potrebe	185.000,00 KM	200.000,00 KM
	Jednokratne naknade za porodilje za rođenje blizanaca, trećeg i svakog narednog djeteta	110.000,00KM	120.000,00KM
	Tekući transfer za pronatalitetne mjere	250.000,00KM	300.000,00KM
	Finansiranje GPS narukvica djeci sa poteškoćama u razvoju i osobama sa invaliditetom	10.000,00 KM	10.000,00 KM
	Tekući transfer za prevenciju maloljetničkog prestupništva	15.000,00 KM	20.000,00 KM
	Sufinansiranje troškova jedne SOS porodice	5.000,00 KM	15.000,00 KM
	Centar za rani rast i razvoj djece	35.000,00 KM	40.000,00 KM
	Centar za zdravo starenje	50.000,00 KM	70.000,00 KM
	Tekući transfer za osiguranje paketa (higijenskih i kozmetičkih) proizvoda za novorođenčad	60.000,00 KM	70.000,00KM
	Jednokratna novčana pomoć porodicama sa četvero i više djece	250.000,00 KM	300.000,00 KM
PROGRAM ZA MLADE, NACIONALNE MANJINE I RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	Projekti i aktivnosti u okviru implementacije politike prema mladima, nacionalnim manjinama i ravnopravnosti spolova	25.000,00KM	40.000,00KM

Programi socijalne zaštite ukazuju na činjenicu da je procesu izrade budžeta prethodila određena analiza potreba socijalno ugroženih kategorija stanovništva, prije svega porodica sa djecom, s ciljem osnaživanja porodice i žena, uz istovremeno poštivanje rodne ravnopravnosti s obzirom da svi programi osiguravaju pod istim uvjetima zastupljenost oba spola.

Planirane su subvencije za aktivnu politiku zapošljavanja koje uključuju projekte obuke, prekvalifikacije i zapošljavanja radnika za deficitarna zanimanja, uključujući i udruživanje sredstava sa poznatim poslodavcem, realizaciju Lokalnog akcionog plana za zapošljavanje, kao i tekući transfer za kreditno-garantni fond za pokretanje biznisa na području Općine Novi Grad Sarajevo. Primjeri su:

- podsticajne mjere obuka i prekvalifikacija koje se provode kroz poseban javni poziv koji podrazumijeva sufinansiranje zapošljavanja teže upošljivih kategorija (žene, mladi, osobe sa invaliditetom i sl.)
- strateški projekat Lokalno partnerstvo za zapošljavanje koji finansira EU putem ILO, podrazumijeva sudjelovanje 60 žena kao korisnika programa, od ukupno 120.

Rodno odgovorno budžetiranje ne podrazumijeva različite budžetske linije za žene ili muškarce, već osiguravanje da žene i muškarci imaju jednake koristi od budžeta te da se njihove različite potrebe zadovolje. Pored toga, sasvim je jasno da i svi drugi razvojni programi imaju ili mogu imati utjecaja na ravnopravnost spolova. Međutim, bez podataka o tome kako se kreiraju prioriteta u okviru navedenih programa nije moguće utvrditi da li oni zaista imaju taj utjecaj. Ako se, na primjer, uzmu u obzir podaci u oblasti zaposlenosti/nezaposlenosti prema kojima je u strukturi nezaposlenih 23,2% više nezaposlenih osoba ženskog spola, onda bi grantovi u okviru programa aktivne politike zapošljavanja trebali dati odgovore na te razlike. Osnov za utvrđivanje utjecaja je tek počela da se stvara kroz statističke podatke korisnika podsticaja za zapošljavanje iz Budžeta Općine kroz sve mjere. Također, postoji pozicija za poseban pristup zapošljavanju žena, odnosno teško upošljivih kategorija, što je zaokret u općinskoj politici u domenu zapošljavanja.

Jasno je da će biti potrebno jačati kapacitete nadležnih općinskih službi da u procesu planiranja svih programa i aktivnosti, pa tako i budžeta, analiziraju stanje u svojoj oblasti te da u odnosu na utvrđeno stanje, utvrde mjere kojima će se osigurati da Općina kroz svoje programe utječe na (ne)ravnopravnost spolova.

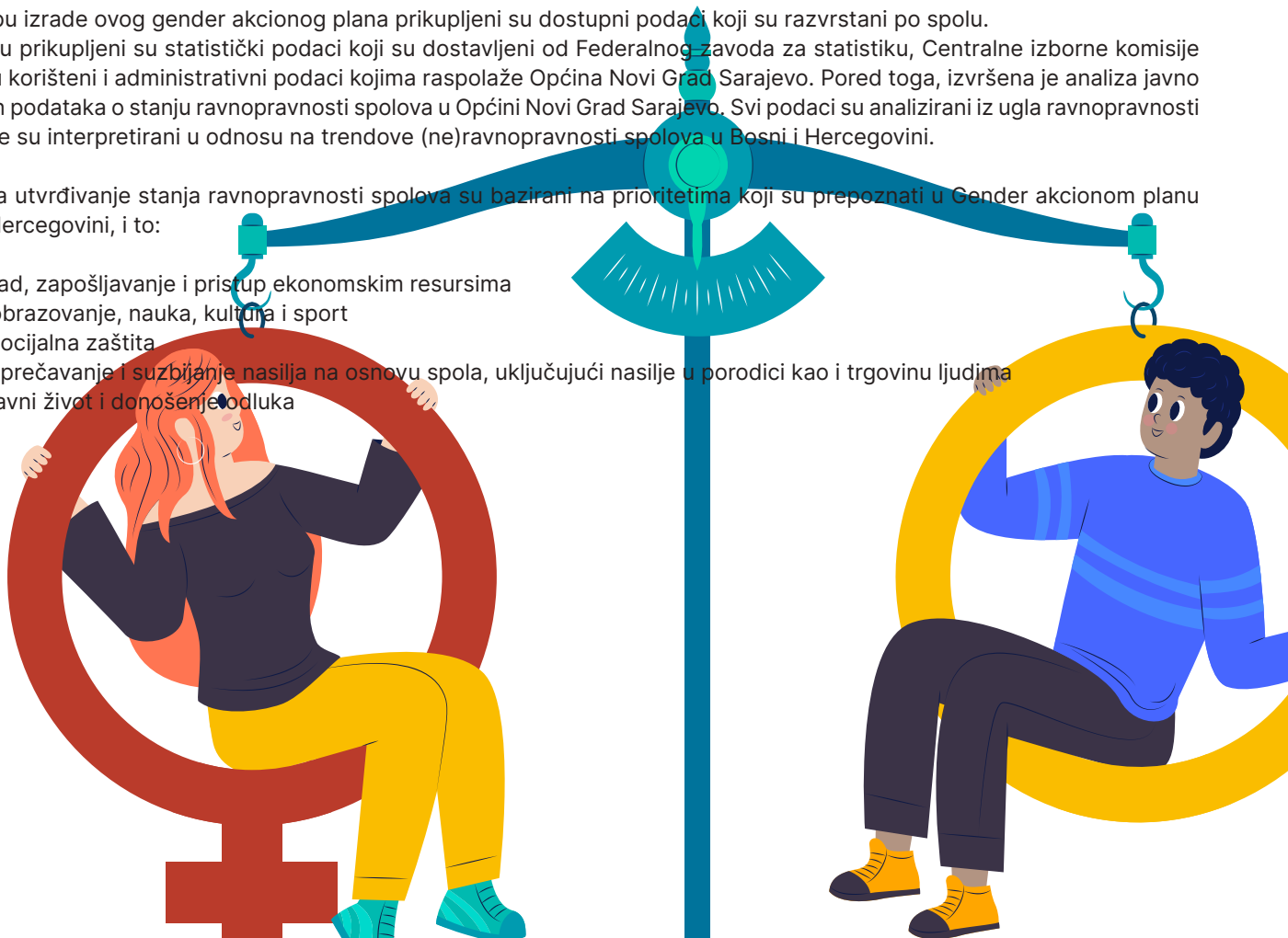
STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U OPĆINI NOVI GRAD SARAJEVO

Za potrebu izrade ovog gender akcionog plana prikupljeni su dostupni podaci koji su razvrstani po spolu.

U tu svrhu prikupljeni su statistički podaci koji su dostavljeni od Federalnog zavoda za statistiku, Centralne izborne komisije BiH, te su korišteni i administrativni podaci kojima raspolaže Općina Novi Grad Sarajevo. Pored toga, izvršena je analiza javno dostupnih podataka o stanju ravnopravnosti spolova u Općini Novi Grad Sarajevo. Svi podaci su analizirani iz ugla ravnopravnosti spolova te su interpretirani u odnosu na trendove (ne)ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Oblasti za utvrđivanje stanja ravnopravnosti spolova su bazirani na prioritetima koji su prepoznati u Gender akcionom planu Bosne i Hercegovini, i to:

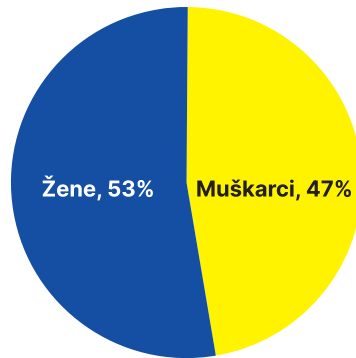
- rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima
- obrazovanje, nauka, kultura i sport
- socijalna zaštita
- sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima
- javni život i donošenje odluka

STANOVNIŠTVO

U Općini Novi Grad Sarajevo živi više osoba ženskog spola. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2021. godini u Općini Novi Grad Sarajevo je bilo ukupno 122.479 stanovnika, od čega je 46,95% osoba muškog spola i 53,05% osoba ženskog spola. Razlika od 6,11% je veća od razlike koja postoji kada se sagledaju isti podaci na nivou BiH i koja iznosi 1,8%.

Stanovništvo prema spolu, 2021. godina

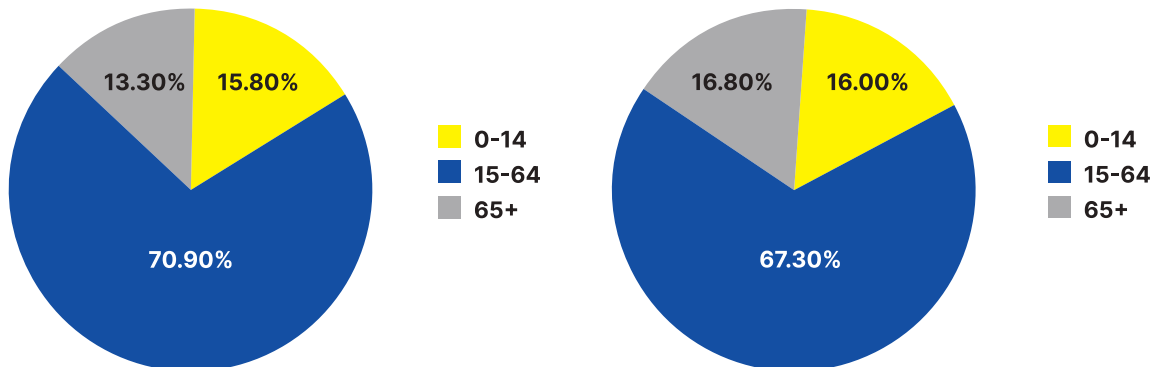

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten, Demografska statistika 2021., 2022. godine

Ukoliko se posmatraju dobne skupine stanovništva u periodu od 2013. do 2021. godine, može se zaključiti da se smanjio broj stanovnika od 15 do 64 godine starosti i to za 3,6%. Stanovništvo u dobnoj skupini do 14 godina starosti bilježi blagi porast i to od 0,2%, dok se sudjelovanje stanovništva u dobnoj skupini od 65 godina starosti povećalo i to za 4,4%. Ovaj podatak je zabrinjavajući ukoliko se uzme u obzir da je upravo stanovništvo u dobnoj skupini od 15 do 64 godine starosti radno sposobno stanovništvo.

Stanovništvo prema starosnoj dobi u 2013. godini

Stanovništvo prema starosnoj dobi u 2021. godini

Izvor: „Demografska analiza Kantona Sarajevo po općinama u periodu 2013-2021. godine“
Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, 2022.

Podaci o stanovništvu po starosnim grupama i spolu nisu dostupni nakon 2017. godine. Ukoliko se posmatraju dostupni podaci iz 2017. godine, može se izvesti zaključak da je broj dječaka i od 0-14 za 2,16% veći u odnosu na broj djevojčica, dok je u svim drugim starosnim grupama više osoba ženskog spola, a najveća razlika je u starosnoj grupi od 65 i više godina starosti gdje je osoba ženskog spola bilo 20,1% više. Uzrok ovih razlika u korist osoba ženskog spola se mogu naći u činjenici da je životni vijek i očekivani životni vijek veći za osobe ženskog spola. Trenutni očekivani životni vijek za osobe ženskog spola je za 5 godina duži od očekivanog životnog vijeka za osobe muškog spola.

OBRAZOVANJE

Obrazovanje je jedan od najvažnijih elemenata u postizanju ravnopravnosti spolova, a posebno u vremenu kada postoji potreba za kontinuiranim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem nezavisno od dobi. U BiH i dalje postoje rodne razlike u obrazovanju u smislu odabira područja studiranja, kao i razlika u stopama završavanja srednjih škola, upisnosti na fakultete, te završavanje istih.

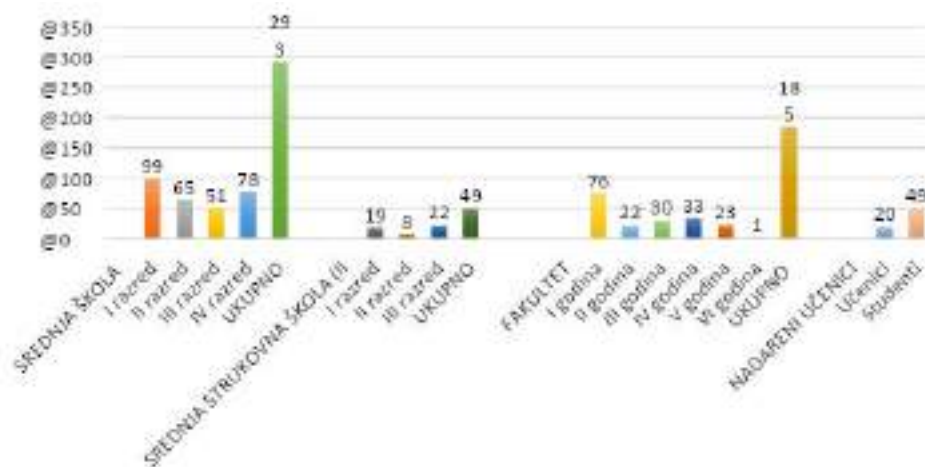
Općina Novi Grad Sarajevo u oblasti obrazovanja realizira projekte podrške odgojno-obrazovnim programima u osnovnim i srednjim školama, kao i predškolskim ustanovama, koji imaju za cilj stvaranje boljih uvjeta za realizaciju odgojno-obrazovnog procesa i obrazovanja, i to:

- realizacija kapitalnih projekata,
- podršku vannastavnim aktivnostima,
- nabavka besplatnih udžbenika u 2022. god. za 5.300 učenika osnovnih škola od I do IV razreda,
- nabavke ruksaka za 1.350 prvačića,
- osiguranje besplatnih užina za učenike slabijeg imovnog stanja,
- osiguranje prijevoza za učenike sa poteškoćama u kretanju,
- organizacija posjeta kulturno-historijskim institucijama,
- sportske aktivnosti kao što je škola plivanja, planinarenja i dr.

U Budžetu za 2023. godinu za stipendiranje učenika i studenata, uključujući i sportske stipendije, planiran je iznos od 620.000,00KM. U odnosu na prethodnu bužetsku godinu, na ovoj poziciji je planirao 70.000,00KM više sredstava.

Stipendije za učenike i studente se dodjeljuju na osnovu javnog poziva i na osnovu utvrđenih kriterija koji se zasnivaju na rezultatima postignutim u školovanju, socijalnog statusa i drugih. Prema podacima Općine, u školskoj 2022/2023. godini dodijeljeno je ukupno 596 stipendija učenicima i studentima, od čega su 234 stipendije dodijeljene studentima, a 362 stipendije dodijeljene učenicima srednjih škola

Grafički prikaz stipendiranja učenika i studenata za školsku 2022/2023.godinu

U školskoj 2021/2022. godini, od ukupnog broja učenika/studenata koji su ostvarili pravo na stipendiju, 67,6% je bilo učenica/studentica, dok je 32,4% bilo učenika/studenata. U školskoj 2022/2023. godini, 27% učenika/studenata i 73% učenica/studentica je ostvarilo pravo na stipendije.

Realizacijom kapitalnih projekata, izgradnjom, dogradnjom, rekonstrukcijom objekata novogradskih osnovnih škola i predškolskih ustanova, kao i izgradnjom sportskih igrališta, rekreativnih sadržaja i dr., Općina Novi Grad Sarajevo sufinansira realizaciju projekata kojima se stvaraju bolji uvjeti za rad i boravak u školi i nesmetano odvijanje odgojno-obrazovnog procesa.

Stanje ravnopravnosti spolova bazirano na prioritetima koji su prepoznati u GAP BiH
 Obrazovanje, nauka, kultura i sport

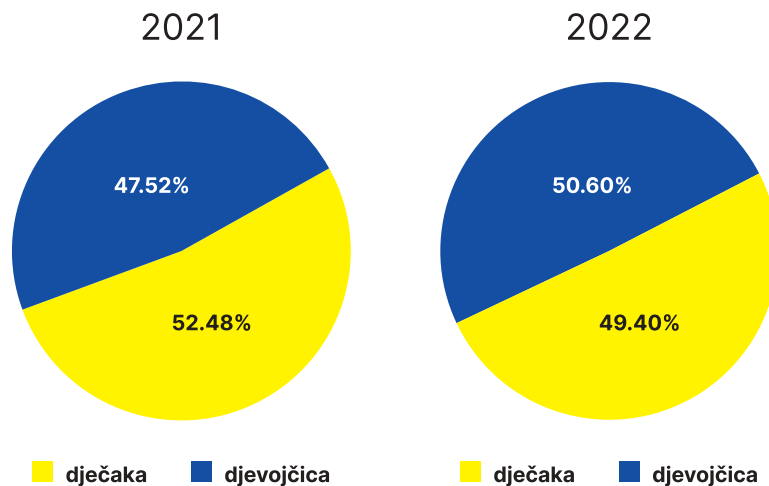
Tabelarni prikaz Budžeta Općine Novi Grad Sarajevo za 2023. godinu (Sl. novine Kantona Sarajevo, broj 2/23):

Opis	Budžet za 2022. godinu	Budžet za 2023. godinu
Programi podrške obrazovanju	2.497.000,00	2.740.000,00
Programi podrške razvoja kulture, sporta i rekreacije	6.902.000,00	4.643.000,00

Predškolsko obrazovanje

Dostupni podaci za BiH govore da je samo oko 17% djece obuhvaćeno predškolskim odgojem, da samo 50% djece pohađa obavezni predškolski program pred polazak u osnovnu školu. Prema tim podacima BiH je na zadnjem mjestu u Evropi. Pored činjenice da je predškolski odgoj jedan od temelja za uspjeh u nastavku obrazovanja i temelj razvoja svake osobe, uključivanje djece u vrtiće je jedan od preduvjeta za uključivanje roditelja na tržište rada. To se posebno odnosi na majke djece kojima se, u skladu sa trenutnim društvenim okolnostima, povjerava briga o djeci.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku¹⁰, u Općini Novi Grad Sarajevo je u 2021. godini bilo 17 predškolskih ustanova (12 javnih i 5 privatnih) koje je pohađalo 1.555 djece, od čega je 52,48% dječaka i 47,52% djevojčica. U školskoj 2021/2022. godini, 1.204 djece nije primljeno u predškolske ustanove zbog popunjenosti kapaciteta (1.181 u javnim ustanovama i 23 u privatnim). U školskoj 2022/2023. godini, broj predškolskih ustanova je 19, a broj djece se povećao za 176. U školskoj 2022/2023. godini upisano je 1.947 djece, od toga 962 ili 49,40% dječaka i 985 ili 50,60% djevojčica.

Grafički prikaz spolne zastupljenosti u predškolskim ustanovama u 2021. i 2022. godini

Vlada Kantona Sarajevo je 2020. godine donijela Uredbu o subvencioniranju boravka djece u predškolskim ustanovama na području Kantona. Dopuna ove uredbe je izvršena 2021. i 2022. godine. Uredbom se definira iznos subvencija prema kategorijama koje ostvaruju pravo na subvencioniranje.

Općina Novi Grad Sarajevo kontinuirano izdvaja finansijska sredstva na ime sanacije, rekonstrukcije i izgradnje, te opremanja predškolskih objekata.

Osnovno obrazovanje

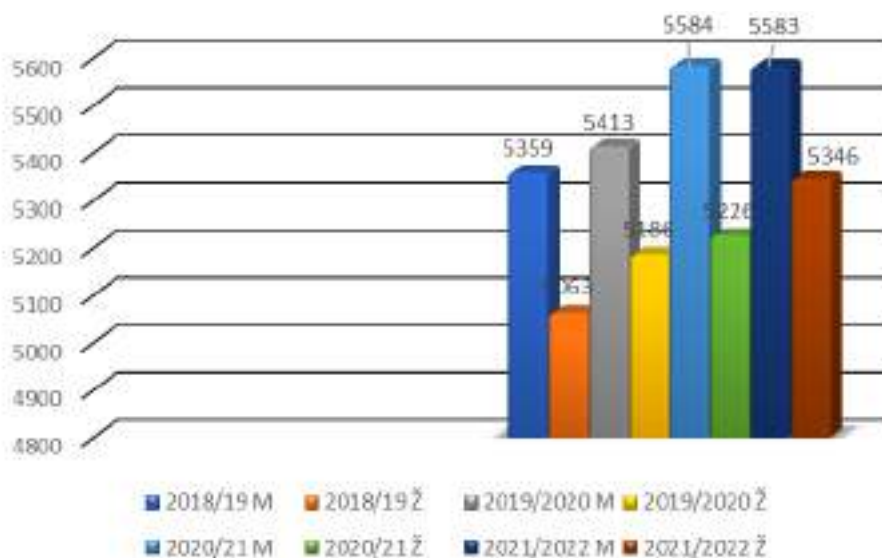
Na području općine Novi Grad Sarajevo djeluje ukupno 17 osnovnih škola, od čega 16 javnih ustanova i 1 privatna. Broj učenika upisanih u osnovne škole se povećavao tokom godina, a u odnosu na prethodnu školsku godinu, u školskoj 2022/2023. godini je upisano 1,84 % više učenika.

Zbirni pregled učenika/ca po školama za školsku 2022/2023. godinu:

	Puni naziv škole	Broj odjeljenja	Broj učenika	Broj učenica	Ukupno učenika/ca
1.	JU Osnovna škola "Aneks"	19	227	194	421
2.	JU Osnovna škola "Mustafa Busuladžić"	19	233	220	453
3.	JU Osnovna škola "Aleksa Šantić"	53	607	581	1188
4.	JU Osnovna škola "Avdo Smailović"	43	513	503	1016
5.	JU Osnovna škola "Behaudin Selmanović"	24	280	249	529
6.	JU Osnovna škola "Ćamil Sijarić"	41	450	498	948
7.	JU Osnovna škola "Džemaludin Čaušević"	18	172	161	333
8.	JU Osnovna škola "Fatima Gunić"	37	467	441	908
9.	JU Osnovna škola "Mehmedalija Mak Dizdar"	23	258	249	507
10.	JU Osnovna škola "Meša Selimović"	27	310	333	643
11.	JU Osnovna škola "Osman Nakaš"	24	284	241	525
12.	JU Osnovna škola "Osman Nuri Hadžić"	41	524	505	1.029
13.	JU Osnovna škola "Skender Kulenović"	39	508	503	1.011
14.	JU Osnovna škola "Sokolje"	32	414	336	750
15.	JU Osnovna škola "Umihana Čuvidina"	37	455	393	848
16.	JU Centar za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu	9	9	16	25
17.	Privatna Osnovna škola "Maarif"	11	61	48	109
	UKUPNO		5.772	5.471	11.243

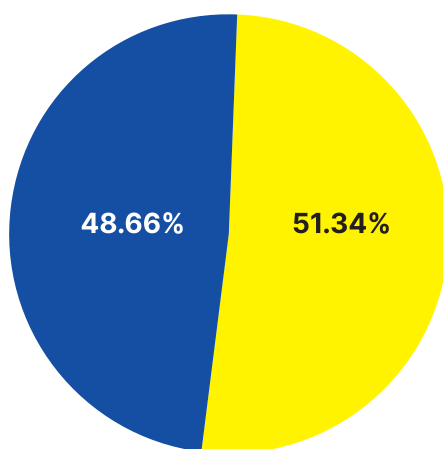

Grafički prikaz broja učenika/ca po spolnoj strukturi za period 2018-2021

Izvor: Služba za obrazovanje, kulturu i sport Općine Novi Grad Sarajevo
Trenutno je broj dječaka upisanih u osnovne škole za 2,68% veći od broja djevojčica.

Pregled učenika/ca u osnovnim školama u školskoj 2022/23 godini

■ broj učenika ■ Broj učenica

Izvor: Služba za obrazovanje, kulturu i sport Općine Novi Grad Sarajevo

Općenito gledano, u BiH postoji rodni partitet u osnovnom obrazovanju.

Romkinje u BiH imaju značajno lošije obrazovne rezultate u odnosu na dječake romske nacionalnosti jer skoro 80% Romkinja ne završi čak ni osnovnu školu, dok većina dječaka završi školu.

Broj djece romske nacionalnosti za školsku 2022/2023. godinu

Puni naziv škole	Ukupno	Učenik	Učenica
JU Osnovna škola "Aneks"	37	17	20
JU Osnovna škola "Mustafa Busuladžić"	1	0	1
JU Osnovna škola "Aleksa Šantić"	7	2	5
JU Osnovna škola "Avdo Smailović"	39	23	16
JU Osnovna škola "Behaudin Selmanović"	0	0	0
JU Osnovna škola "Ćamil Sijarić"	2	0	2
JU Osnovna škola "Džemaludin Čaušević"	20	13	7
JU Osnovna škola "Fatima Gunić"	0	0	0
JU Osnovna škola "Mehmedalija Mak Dizdar"	0	0	0
JU Osnovna škola "Meša Selimović"	0	0	0
JU Osnovna škola "Osman Nakaš"	13	8	5
JU Osnovna škola "Osman Nuri Hadžić"	5	2	3
JU Osnovna škola "Skender Kulenović"	0	0	0
JU Osnovna škola "Sokolje"	8	6	2
JU Osnovna škola "Umihana Čuvidina"	4	4	0
Privatna OŠ „Maarif“	0	0	0
UKUPNO	136	75	61
		55,15 %	44,85 %

Od ukupno 15 novogradskih osnovnih škola (JU), u devet je osiguran prostor za produženi boravak djece, i to: JU OŠ „Osman Nuri Hadžić“, JU OŠ „Ćamil Sijarić“, JU OŠ „Aleksa Šantić“, JU OŠ „Meša Selimović“, JU OŠ „Fatima Gunić“, JU OŠ „Aneks“, JU OŠ „Mehmedalija Mak Dizdar“, JU OŠ „Osman Nakaš“ i JU OŠ „Džemaludin Čaušević“.

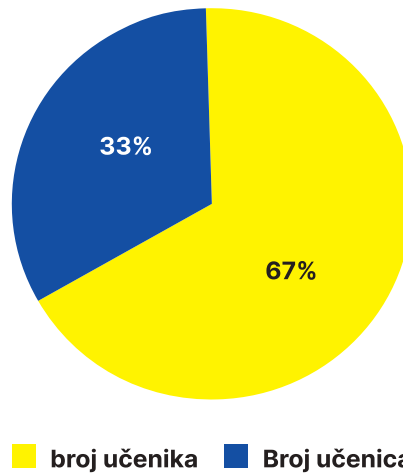
Srednje obrazovanje

Na području općine Novi Grad Sarajevo djeluju 3 srednje škole (Peta gimnazija, Gimnazija Dobrinja i Mješovita srednja elektrotehnička škola, u kojima je u školskoj 2022/2023. godini upisano 1.211 učenika, od čega je 33% učenica. Ne postoje dostupni podaci o broju učenika koji imaju prebivalište na području ove općine, a pohađaju škole na nivou Kantona Sarajevo.

Zbirni pregled učenika/ca u srednjim školama na području općine Novi Grad Sarajevo za školsku 2022/2023. godinu

Puni naziv škole	Broj učenika	Broj učenica	Ukupno učenika/ca
JU "Peta gimnazija"	260	185	445
JU "Gimnazija Dobrinja"	75	134	209
JU "Mješovita srednja elektrotehnička škola"	479	78	557
UKUPNO	814	397	1211

Pregled učenika/ca u srednjim školama u školskoj 2022/23 godini

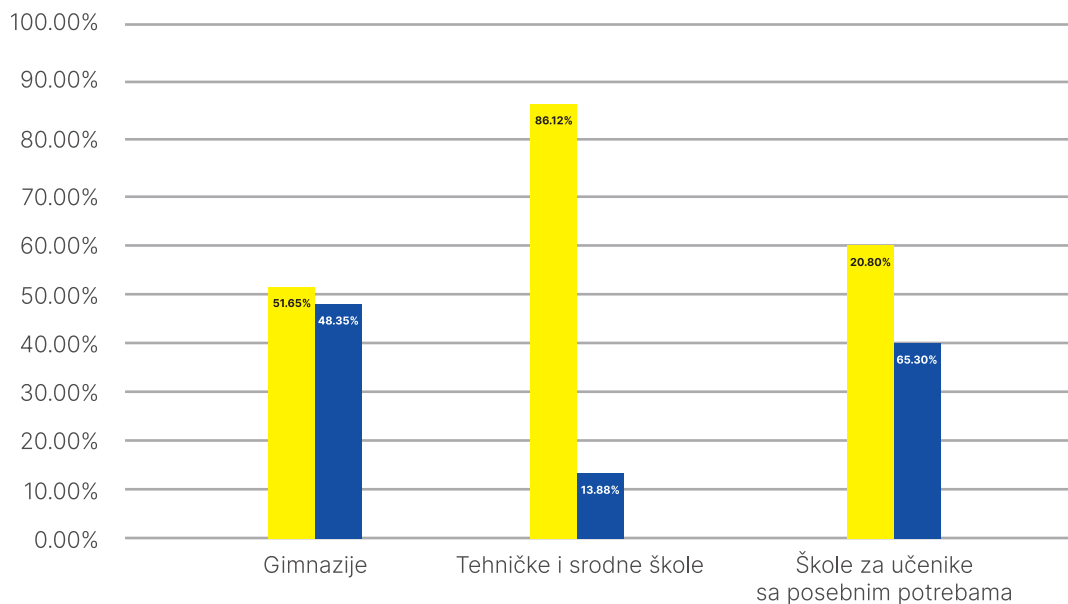

Izvor: Služba za obrazovanje, kulturu i sport Općine Novi Grad Sarajevo

U BiH postoje izrazite razlike zastupljenosti muškaraca i žena unutar određenih kategorija srednjeg obrazovanja. Djevojčice dominiraju u strukturi učenika u gimnazijama, dok dječaci dominiraju u strukturi učenika u usmjerenim zanimanjima. Ovakve razlike u profiliranju zanimanja između žena i muškaraca direktno utječu i na stanje na tržištu rada i daljnjem školovanju.

Na osnovu podataka Federalnog zavoda za statistiku, u Općini Novi Grad Sarajevo u školskoj 2021/2022. godini je u svim školama upisano više učenika od učenica, što i odgovara odnosu upisanih učenica i učenika u srednje škole. Najmanja razlika u broju upisanih učenika prema spolu je u gimnazijama u kojima je upisano 3,29% manje učenica, dok je u tehničkim i srodnim školama broj učenika za 72,24% veći u odnosu na broj učenica.

Upisani učenici u srednje obrazovanje u školskoj 2021/2022. godini

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Kanton Sarajevo u brojkama, 2022

NAUKA, KULTURA I SPORT

Programske aktivnosti u oblasti kulture i umjetnosti na području Općine Novi Grad Sarajevo realiziraju se kroz redovne aktivnosti i program rada resorne službe, te saradnju sa drugim institucijama koje se bave promocijom kulture, udruženjima i samostalnim umjetnicima. Uspostvljena je saradnja sa institucijama u oblasti kulture i umjetnosti, kao što su: Umjetnička galerija BiH, Zemaljski muzej BiH, JU Muzej Sarajeva, Bošnjački institut – Fondacija Adil Zulfikarpašić, JU Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti KS, Gazi Husrev-begova biblioteka, Narodno pozorište BiH, JU Pozorište mladih, JU Muzej Alija Izetbegović, kao i obrazovnim ustanovama, udruženjima i samostalnim umjetnicima, a koja se odnosi na organizaciju izložbi, edukativnih predavanja, posjete novogradskih osnovaca izložbenim postavkama navedenih institucija, održavanju stalne izložbene postavke u Domu oslobođenih, u izložbenom prostoru Općine Novi Grad Sarajevo i prostorijama Centra za kulturu i edukaciju. Centar za kulturu i edukaciju „Safet Zajko“ je u toku školske 2022/2023. godine realizirao besplatne radionice za djecu i mlade: muzičke radionice (violina, klavir, gitara), mozgalice, likovne radionice, dramske i foto-video radionice – od ukupnog broja polaznika (600), 70% su bile djevojčice. Kroz programsku saradnju sa navedenim institucijama realiziraju se i posjete učenika novogradskih osnovnih škola ustanovama kulture ili njihovim depadansima, edukativna predavanja i radionice. Ovim posjetama obuhvati se oko 1.200 učenika VII razreda svih osnovnih novogradskih škola, a Općina Novi Grad Sarajevo je jedina u Kantonu Sarajevo koja realizira ovaj projekat na institucionalnom nivou. U Izložbenom prostoru Općine Novi Grad Sarajevo u 2021. i 2022. godini realizirana je ukupno 41 umjetnička izložba istaknutih umjetnika i umjetnica.

U oblasti sporta, Općina Novi Grad Sarajevo pruža podršku programskim aktivnostima sportskih klubova/društava s ciljem unapređenja zdravlja (sportska rekreacija i sport za sve), sportske aktivnosti i igre radi afirmacije i popularizacije sporta sa opredjeljenjem na masovnost, sportske aktivnosti organizirane za osobe s invaliditetom, aktivnosti na postizanju vrhunskih rezultata u sportu. Na području općine Novi Grad Sarajevo djeluje 91 sportski klub/društvo. Shodno dostavljenim podacima sportskih klubova/društava, u ovoj oblasti registrirano je 8.978 članova. U Budžetu Općine Novi Grad Sarajevo planiraju se sredstva za sportske klubove/društva.

Sportski klubovi/društva koji djeluju na području općine sa većinskim članstvom žena: Sarajevski fudbalski klub – 2000 Sarajevo, Udruženje Odbojkaški klub “Novi Grad” Sarajevo, Udruženje “Sportsko društvo” Ali-pašino Polje – Zvono, Skijaški klub osoba sa invaliditetom “Ilmer”, Klub ritmičko-sportske gimnastike Olimpik, Udruženje Klub ritmičke gimnastike “Arabesque”, Udruženje Klub ritmičke gimnastike “Victoria”, Udruženje KRG Takt, Udruženje Odbojkaški klub “Block Out”, Udruženje Taekwon-do klub Sarajevo, Sportsko plesni klub Bolero, Sportsko plesni klub Astorija i drugi.

Realizacija projekata nevladinih organizacija

Kontinuirano se planiraju finansijska sredstva u Bužetu za podršku realizaciji projekata nevladinih organizacija. Općina Novi Grad Sarajevo uspostavila je partnerski odnos sa organizacijama civilnog društva primjenom projektnog pristupa implementacije finansijskih sredstava planiranih u Budžetu, kroz korake: određivanje prioriteta, objava javnog poziva, ocjena projektnih prijedloga, dodjela sredstava i nadzor implementacije istih. Prilikom utvrđivanja prioriteta oblasti po javnom pozivu, Općina vrši konsultacije sa organizacijama civilnog društva u dijelu utvrđivanja prioriteta oblasti za finansiranje. U 2022. godini realizirano je ukupno 28 projekata nevladinih i neprofitnih organizacija humanitarnog karaktera. Neki od projekata su: Servis centar za podršku porodicama djece i osoba s poteškoćama u razvoju „Dajte nam šansu“ – projekat „Lokalna zajednica kao temelj socijalne inkluzije“, Udruženje Plivački klub “SPID” Sarajevo – projekat „Plivanjem do inkluzije“, Udruženje za podršku osobama sa intelektualnim teškoćama na području KS „Oaza“ – projekat „Unapređivanje kvaliteta života osoba sa intelektualnim teškoćama“, Udruženje „Duga“ – projekat „Socijalno uključivanje djece s teškoćama u razvoju kroz vršnjačku podršku“, Udruženje Konjički klub „Pegasos“ – projekat „Terapijsko jahanje za djecu sa poteškoćama u razvoju“, Fondacija „Hastor“ – projekat „Podrška obrazovanju učenika i studenata u stanju socijalne potrebe“. U 2023. godini odobreno je za realizaciju 34 projekata. Neki od projekata u oblasti ljudskih prava i ravnopravnosti spolova: UPPDR „Svijet Čarolije“ – Ravnopravnost i nediskriminacija, Udruženje žrtava rata Foča 92-95 “Uključi me – postojim i ja, Udruženje Centar za edukaciju i istraživanje „Nahla“ – Ja biram svoje zanimanje i dr.

Finansirani/sufinansirani su projekti nevladinih i neprofitnih organizacija za 2022. godinu u oblasti kulture i umjetnosti, sporta i rekreacije, obrazovanja, nacionalnih manjina, okoliša, gendera, mladih i volonterizma. Neki od odobrenih projekata: Bosanska akademija nauka i umjetnosti „Kulin Ban“ – projekat Unapređenje građanskog sudjelovanja, ravnopravnosti i ljudskih prava, Centar za edukaciju i istraživanje „Nahla“ – Mentalno zdravlje žena, Udruženje „Sarajevski fudbalski klub 2000 Sarajevo – žena u sportu, Udruženje Odbojkaška akademija „Smeč“ – Škola odbojke za učenice osnovnih škola, i druga aktivna udruženja.

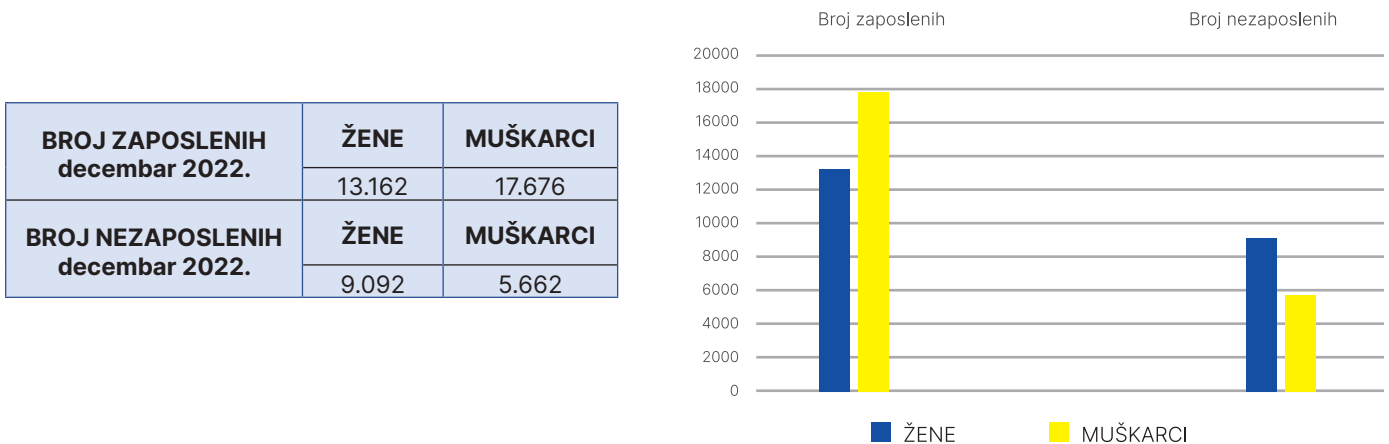
Jedno od najaktivnijih udruženja koje djeluje na teritoriji općine jeste Centar za edukaciju i istraživanje „Nahla“, koji je primjer integracije specifičnih oblika podrške u osnaživanju žena sa preko 20 godina iskustva. Programi su usmjereni na obrazovanje i kreiranje poticajnog okruženja za lični razvoj i kompetentno sudjelovanje u društvenim procesima. Ujedno ima registriran Centar za obrazovanje odraslih sa nekoliko certificiranih programa za neformalno obrazovanje žena.

TRŽIŠTE RADA

Ravnopravno sudjelovanje žena i muškaraca na tržištu rada je jedan od preduvjeta za postizanje ciljeva ravnopravnosti spolova. U BiH, u svim različitim dobnim skupinama, prihodovnim razredima i lokacijama, muškarci više od žena sudjeluju u radnoj snazi. Sudjelovanje žena u radnoj snazi u BiH je značajno niže nego što bi se moglo očekivati i trenutno je jedno od najnižih u Evropi. Prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje, na području općine Novi Grad Sarajevo krajem 2022. godine je bilo zaposleno 30.838 osoba (13.162 žena), a nezaposleno 14.754 osoba (9.092 žena).

Prema dostupnim podacima u strukturi zaposlenih je manje, a u strukturi nezaposlenih je više osoba ženskog spola. Među zaposlenima, 14,64% je manje osoba ženskog spola, dok je među nezaposlenima 23,25% više osoba ženskog spola. Treba uzeti u obzir da je od ukupnog broja stanovnika oko 66,9% radno sposobnih.

Grafički prikaz broja zaposlenih i nezaposlenih na području općine Novi Grad Sarajevo

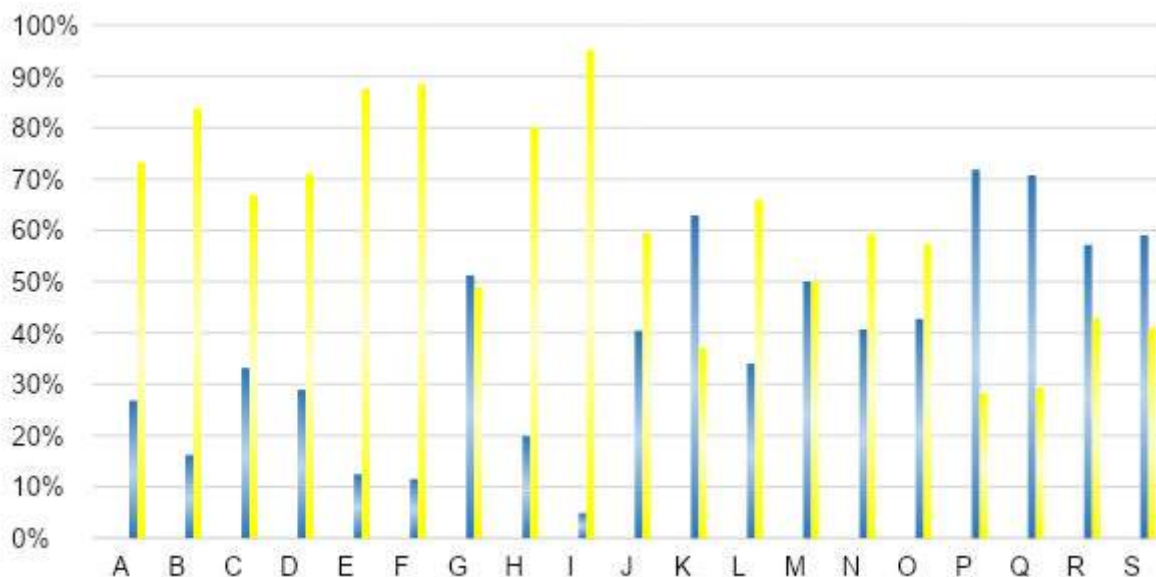
Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje: zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i općinama, 2022.

Najveći broj zaposlenih u Kantonu je u oblasti trgovine naveliko i namalo; popravak motornih vozila i motocikala (18%); a potom u oblasti javne uprave i odbrana; obavezno socijalno osiguranje (11%). U strukturi zaposlenih, osobe ženskog spola su više prisutne u oblastima obrazovanja, djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite, finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja, na osnovu čega se može zaključiti da su osobe ženskog spola više zastupljene u procentu zaposlenih sa visokom i srednjom stručnom spremom, dok su u svim drugim oblastima više prisutne osobe muškog spola. Ta razlika se može obrazložiti i činjenicom da su u obrazovnoj strukturi dječaci prisutniji u usmjerenom obrazovanju. Prema evidenciji Općine Novi Grad Sarajevo, 18% ovlaštenih osoba privatnih poslovnih subjekata su osobe ženskog spola.

Oblasti	
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov
B	Vađenje ruda i kamena
C	Prerađivačka industrija
D	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
E	Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša
F	Građevinarstvo
G	Trgovina naveliko i namalo, popravak motornih vozila i motocikala
H	Prijevoz i skladištenje
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)
J	Informacije i komunikacije
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	Poslovanje nekretninama
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
O	Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje
P	Obrazovanje
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
R	Umjetnost, zabava i rekreacija
S	Ostale uslužne djelatnosti

Zaposleni prema područjima i spolu KS

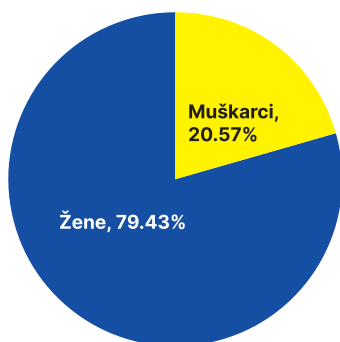

Izvor: Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo: zaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i područjima djelatnosti KD BiH, 2010/ 2021

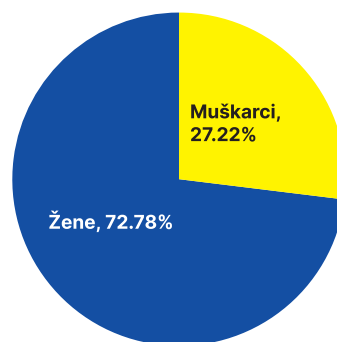
Jedan od razloga se može pronaći i u rodnoj segregaciji tržišta rada koja predstavlja raspodjelu žena i muškaraca prilikom zapošljavanja u određene sektore, tj. djelatnosti ili grupe djelatnosti. Kada se analizira pregled glavnih djelatnosti poslovnih subjekata registriranih na području općine, može se zaključiti da je većina subjekata aktivna upravo u uslužnim djelatnostima, a manje u industriji. 53% poslovnih subjekata u Općini Novi Grad Sarajevo je registrirano u uslužnim oblastima gdje su plaće ispod prosječne, dok je tek 15% registriranih u oblasti u kojima su plaće iznad prosječne.

Osobe ženskog spola čine većinu nastavnog osoblja u osnovnim i srednjim školama, što pokazuje tendenciju profiliranja žena za ovu vrstu zanimanja u većoj mjeri nego muškaraca.

Zaposleni u osnovnom obrazovanju u školskoj 2022/2023. godini

Zaposleni u srednjem obrazovanju u školskoj 2022/2023. godini

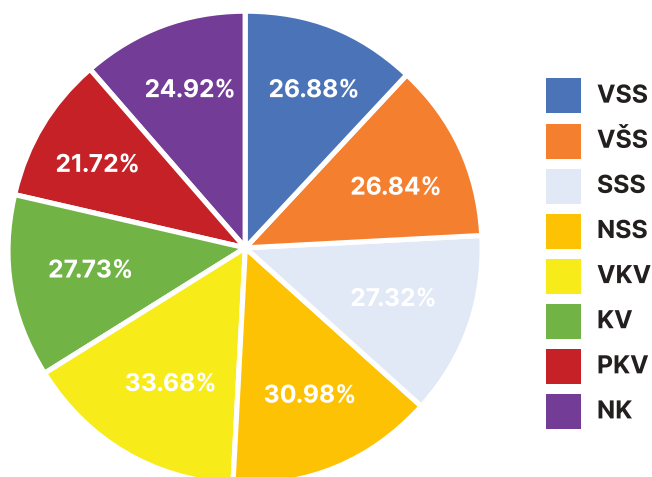

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten: osnovno obrazovanje školska 2022/2023. godina i srednje obrazovanje školska 2022/2023. godina

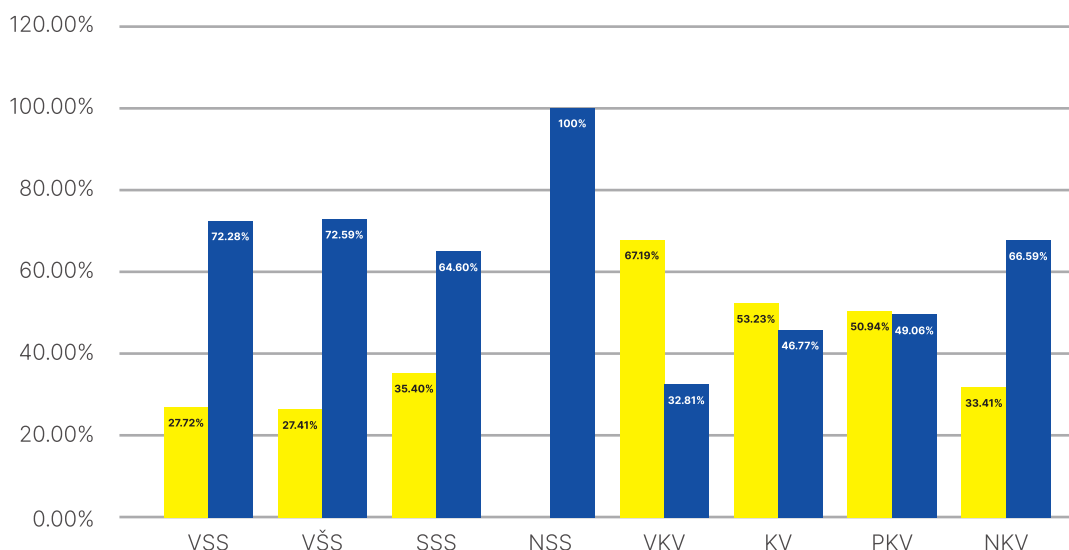
Slično se može zaključiti ako se pogledaju dostupni podaci i o zaposlenosti u strukturi zaposlenih u administraciji Općine Novi Grad Sarajevo, gdje su od 272 zaposlene osobe, njih 171 (62,87%) osobe ženskog spola. Na rukovodećim pozicijama je približno isti broj osoba ženskog i muškog spola.

Od ukupnog broja nezaposlenih u Kantonu Sarajevo, u Općini Novi Grad Sarajevo je njih 26,75%, a prema spolnoj strukturi, u Općini Novi Grad Sarajevo je skoro jednak procenat nezaposlenih osoba ženskog spola u odnosu na Kanton (KS – 61,1%, Općina Novi Grad Sarajevo 61,62%). Najveći broj nezaposlenih osoba u Općini je sa srednjom stručnom spremom, kao i KV i NKV radnika, a procenat nezaposlenih osoba ženskog spola u ovim kategorijama je 60%, 65%, 58% i 43% respektivno.

Nezaposleni u Općini Novi Grad Sarajevo
u odnosu na KS prema stručnoj spremi

Nezaposleni prema stručnoj spremi i spolu

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje, Bilten, Statistički pregled, mart 2023.

Pregled broja nezaposlenih na području općine Novi Grad Sarajevo po spolu i starosnoj dobi kroz godine

2020. godina	Ukupno	Muškarci	Žene
Od 15 do 29 godina	3.923	1.824	2.099
Od 30 do 44 godine	6.242	2.193	4.049
Od 45 do 59 godina	5.597	2.080	3.517
60 godina i više	1.509	488	1.021
Ukupno	17.271	6.585	10.686

2021. godina	Ukupno	Muškarci	Žene
Od 15 do 29 godina	3.148	1.464	1.684
Od 30 do 44 godine	5.514	1.958	3.556
Od 45 do 59 godina	5.353	1.998	3.355
60 godina i više	1.498	479	1.019
Ukupno	15.513	5.899	9.614

2022. godina	Ukupno	Muškarci	Žene
Od 15 do 29 godina	2.809	1.264	1.545
Od 30 do 44 godine	5.129	1.853	3.276
Od 45 do 59 godina	5.229	2.010	3.219
60 godina i više	1.587	535	1.052
Ukupno	14.754	5.662	9.092

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Zdravstvena djelatnost obavlja se na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite, te na nivou federalnih i kantonalnih zdravstvenih zavoda. Poseban oblik zaštite zdravlja stanovništva ostvaruje se organizacijom javnog zdravstva. U cilju osiguranja potrebne dostupnosti zdravstvene zaštite, primarna zdravstvena zaštita organizira se tako da je korisnicima dostupna u općini njihovog prebivališta.

Na području općine djeluju dvije organizacione jedinice JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo, i to: Dom zdravlja Novi Grad Sarajevo i Dom zdravlja Saraj Polje, u okviru kojih je uspostavljeno 19 područnih ambulanti (porodična medicina i stomatologija), sa 54 tima porodične medicine. Pored domova zdravlja, na području općine djeluju organizacione jedinice zdravstvenih ustanova: JU Zavod za medicinu rada KS, JU Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva KS i Zavod za javno zdravstvo KS. Prema podacima iz Strategije razvoja Općine Novi Grad Sarajevo (2021-2027.) za 2020. godinu, od ukupnog broja zdravstvenih radnika na teritoriji općine okvirno 83% su žene. Nedostatak zdravstvenog kadra predstavlja jedan od najizraženijih problema kada je u pitanju osiguranje zdravstvenih usluga građanima.

U oblasti zdravstvene zaštite, broj osiguranih osoba u 2020. je na nivou 117.081 osiguranik, što predstavlja rast broja osiguranika od 0,3% u odnosu na 2015. godinu kada su ukupno bila osigurana 116.734 osobe. U istom periodu uočavamo da raste broj osiguranika, a opada broj članova porodice nosilaca osiguranja kao posljedica rasta broja zaposlenih na području općine. Prema podacima iz Strategije razvoja Općine Novi Grad Sarajevo (2021-2027.) za 2020. godinu, od ukupnog broja nosilaca osiguranja, oko 52% su osobe ženskog spola, zatim u odnosu na ukupan broj članova porodice nosilaca osiguranja oko 58% su osobe ženskog spola, a 54 % je sudjelovanje žena u ukupnom broju osiguranika na teritoriji općine.

Kapitalna izdvajanja u oblasti zdravstva u periodu 2015-2020 iznosila su 2.000.000 KM, najvećim dijelom usmjerena u rekonstrukciju i adaptaciju objekta Dom zdravlja Novi Grad.

SOCIJALNA ZAŠTITA

Socijalna zaštita stanovništva usmjerena je na osiguranje socijalne sigurnosti građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe na nivou Kantona Sarajevo, i regulirana je Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom, te podzakonskim aktima donesenim od Vlade Kantona. Finansiranje socijalne zaštite realizira se iz budžeta Federacije BiH, budžeta Kantona i budžeta Općine za posebne namjene.

Na nivou Kantona Sarajevo je osnovana JU "Kantonalni centar za socijalni rad" u čijem sastavu je organizaciona jedinica – Služba socijalne zaštite Općine Novi Grad Sarajevo. U posljednjih 5 godina broj korisnika Centra na području općine je konstantan i u 2020. godini iznosi 1.420 korisnika. U odnosu na vrstu socijalne pomoći, u najvećem obimu su zastupljene stalna novčana pomoć i novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe. Ove vrste pomoći u posmatranom periodu imaju tendenciju pada. Sa druge strane, raste potreba za drugom vrstom materijalne pomoći i potreba za smještaj u ustanove socijalnog rada. Visina izdvojenih sredstava po vrstama pomoći raste, na osnovu čega zaključujemo da je prosječan rast u periodu 2016-2020. godina na nivou od 14%.

Podaci 2020.	M	Ž	Ukupno
Stalna novčana pomoć	62	68	130
Novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	138	242	380
Druga materijalna pomoć	42	81	123
Osposobljavanje za život i rad	58	92	150
Smještaj u drugu porodicu	15	24	39
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	98	130	228
Jednokratne novčane pomoći	125	150	275
Zdravstveno osiguranje	43	71	95
Ukupno osoba	581	858	1.420

Podaci iz Strategije razvoja Općine Novi Grad Sarajevo 2021-2027

Pored spomenutih kategorija i oblika socijalne, stručne i materijalne podrške, Općina Novi Grad Sarajevo je razvila dodatne programe podrške. Prepoznatljive aktivnosti čine podrška radu Centra za rani rast i razvoj i Programu za prevenciju maloljetničkog pristupništva na području općine Novi Grad Sarajevo. Radi se o dvije značajne aktivnosti za koje se nameće potreba daljnjeg održavanja i razvijanja. U okviru dodatnih programa podrške, značajna je podrška za liječenje teško oboljelih građana sa područja općine Novi Grad Sarajevo, podrška troškovima vantjelesne oplodnje, novčana pomoć nezaposlenim porodicama i projekat Grad/Općina po mjeri djeteta. Općina pruža finansijsku podršku radu humanitarnih organizacija i javnih kuhinja na prostoru općine Novi Grad Sarajevo, podršku penzionerima, podršku održivom povratku u mjesta prijeratnog prebivališta u svim dijelovima Bosne i Hercegovine, te druge vidove podrške.

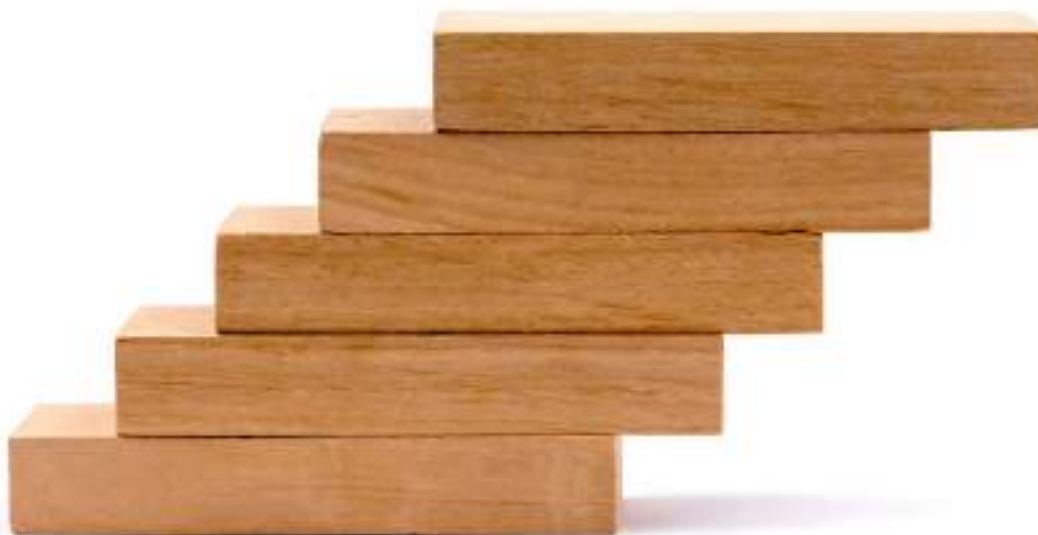
Na području općine primjenjuje se Zakon o ravnopravnosti spolova BiH, kojim je ženama formalno-pravno osigurana ravnopravnost i mogućnost da biraju i budu birane bez diskriminacije putem izbora, da ravnopravno sudjeluju u raspodjeli funkcija vlasti i na mjestima odlučivanja, u svim javnim tijelima i odborima putem imenovanja, postavljenja i delegiranja, što je vidljivo u procesima upravljanja i implementiranja javnih politika.

U okviru socijalne zaštite nužno je uzeti u obzir i pitanja socijalne uključenosti pojedinih kategorija stanovništva. Pod kategorijama na području općine se prvenstveno podrazumijevaju mladi, žene i osobe starije životne dobi.

Prema socio-ekonomskim pokazateljima po općinama FBiH za 2022. godinu, broj penzionera u 2022. godini u Novom Gradu Sarajevo je bio 24.417. Udruženje penzionera Novi Grad Sarajevo u decembru 2022. godine imalo je 13.143 člana, od čega je 7.845 žena, a 62 % od ukupnog broja je sa minimalnom penzijom.

Na području općine djeluje Centar za aktivno i zdravo starenje Novi Grad Sarajevo, u kojem se organiziraju različiti sadržaji za osobe treće životne dobi a koji podrazumijevaju okupljanje, druženje, rekreaciju, zabavu, edukativne i kreativne aktivnosti. Centar okuplja 600 članova – korisnika (400 žena). U 2023. godini implementirane su 22 radionice podijeljene u 4 kategorije (edukativne, zdravstvene, kreativne i društvene).

Razvijanje politika i mjera usmjerenih na socijalno isključene kategorije nameće se kao imperativ (mladi, osobe starije životne dobi, žene, nacionalne manjine, raseljene osobe).

NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U PORODICI

Nasilje nad ženama i nasilje u porodici, kao jedan od najvećih izazova bosanskohercegovačkog društva, problem je koji je odnedavno izašao iz privatne u javnu sferu. Ipak, nasilje nad ženama i nasilje u porodici je i dalje jedan od najtežih oblika kršenja prava žena. Prema Studiji o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja nad ženama u BiH, prema nalazima istraživanja, više od polovine žena doživjelo je bar neki oblik nasilja nakon što je navršilo 15 godina. Najšire je rasprostranjeno nasilje koje nad ženama vrše njihovi trenutni ili bivši partneri, jer su oni počinioci u 71,5% slučajeva. U cjelini gledano, sfera intimnih partnerskih i porodičnih odnosa daleko je veći izvor opasnosti od nasilja za žene nego što je to šira zajednica. Ova studija je analizirala iskustva osoba ženskog spola u pogledu nasilja, a broj prijavljenih incidenata je i dalje niži od ovih podataka.

Odgovornost nadležnih institucija u pogledu postupanja po prijavama za nasilje u porodici je utvrđena Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 20/13). Na području šire regije Sarajeva djeluje Sigurna kuća - sklonište za žene i djecu žrtve nasilja u porodici, koju vodi Fondacija lokalne demokratije.

U skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici FBiH propisana je nadležnost Centra za socijalni rad, a sadržana je, „pored obaveze zaštite osoba izloženih nasilju u porodici, rada sa počiniocem nasilja, i u obavezi vođenja evidencije o izrečenim mjerama prema nasilniku, u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, praćenja izvršavanja i izvještavanja sudova za prekršaje o izvršenju zaštitne mjere.

Aktivnosti Centra u toku 2021. godine u oblasti nasilja u porodici realizirane su kroz:

- intervencije na terenu sa predstavnicima policije u cilju zaštite osoba izloženih nasilju,
- kroz prijave nasilja,
- iznalaženje smještaja za žrtve nasilja (Sigurna kuća, srodnička porodica, druga porodica ili neka druga stambena jedinica) – smješteno 12 osoba u toku 2021. godine,
- psiho-socijalna i materijalna podrška žrtvama nasilja u porodici,
- individualni rad sa nasilnikom,
- saradnja sa vladinim i nevladinim organizacijama.¹¹

Prema podacima Službe socijalne zaštite Općine Novi Grad Sarajevo, tokom 2021. godine izrečene su sljedeće zaštitne mjere:

Broj nasilnih osoba kojima su izrečene zaštitne mjere	75
Broj obavještenja nadležnom sudu o izvršenju zaštitne mjere	46
Broj predloženih prekida zaštitne mjere	1
Broj predloženih produženja mjere	1
Broj predloženih zamjena mjere drugom mjerom	1
Broj dostavljenih izvještaja nadležnom sudu	150

Izvor: Informacija o radu Službe socijalne zaštite Općine Novi Grad Sarajevo za 2021. godinu, JU “Kantonalni centar za socijalni rad”, Služba socijalne zaštite Općine Novi Grad

Također, u 2021. godini izrečeno je ukupno 627 mjera počiniocima nasilja u porodici. Broj izrečenih mjera Općine Novi Grad Sarajevo je prikazan tabelarno:

Zabrana približavanja žrtvi nasilja	64
Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju u porodici	71
Obavezan psiho-socijalni tretman	2
Obavezno liječenje od ovisnosti	16
UKUPNO	161

Izvor: Informacija o radu Službe socijalne zaštite Općine Novi Grad Sarajevo za 2021. godinu, JU “Kantonalni centar za socijalni rad”, Služba socijalne zaštite Općine Novi Grad Sarajevo

Od svih evidentiranih oblika nasilja u porodici mali broj bude procesuiran kao krivično djelo u skladu sa krivičnim zakonom. Iako podaci ne postoje za područje općine, na području kantona je u toku 2020. godine prijavljeno 227, a 2021. godine 270 osoba za kaznena djela protiv braka, porodice i mladih, dok je optuženo njih po 51 za obje godine.

Podaci Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, Uprave policije i PU Novi Grad za 2021. i 2022. godinu, a u vezi sa izvršenjem krivičnih djela nasilje nad ženama (nasilje u porodici), u skladu sa zakonskom regulativom, prikazani su tabelarno:

Godina	Ukupno prijavljeno	Prijavljeno muških osoba kao nasilnih	Prijavljeno ženskih osoba kao nasilnih	Oštećeno ženskih osoba	Oštećeno muških osoba	Podneseno izvještaja o počinjenom KD nadležnom tužilaštvu	Izrečeno zaštitnih mjera
2021	73	67	6	62	13	73	70
2022	77	73	4	74	9	76 i 1 odluka	72

U ovom trenutku nema podataka o drugim oblicima nasilja nad ženama (osim nasilja u porodici).

„Kodeks ponašanja kao osnov političkog integriteta izabраних zvaničnika Općine Novi Grad Sarajevo“ je usvojen na sjednici Općinskog vijeća Novi Grad Sarajevo 31.10.2019. godine sa svrhom da se „njegovom primjenom uspostave visoki i dosljedni standardi ponašanja i spriječe negativna iskušenja, obmanjivanje, manipulacija, samopromocija i neučtivo reagiranje izabраних zvaničnika.“¹² U dijelu V Kodeksa je definirano seksualno uznemiravanje, gdje su definirani i neželjeni oblici verbalnog ponašanja, neverbalnog ponašanja i fizičkog ponašanja, kao i da se za izabrane zvaničnike ovi oblici ponašanja smatraju neprihvatljivim.

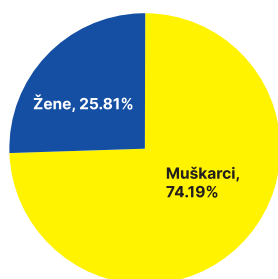
U skladu sa obavezama iz člana 37. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 20/13), u maju 2018. godine potpisan je Protokol o saradnji i radu Koordinacionog tijela za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici u Kantonu Sarajevo. Ovim protokolom uređuju se prava, obaveze i načini postupanja potpisnika Protokola u osiguranju prevencije svih pojava oblika nasilja u porodici, postupanja kod prijave ili saznanja o slučajevima nasilja u porodici, pružanja zaštite žrtvama nasilja u porodici, kao i načini međusobne saradnje potpisnika na unapređenju sistema zaštite od nasilja u porodici.

JAVNI ŽIVOT

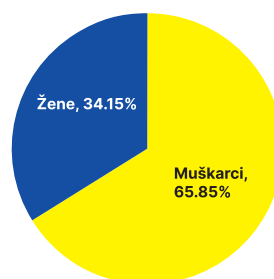
Stanje ravnopravnosti spolova u oblasti javnog života se prvenstveno sagledava kroz ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka. Bosna i Hercegovina je 1998. godine uvela kvotu za manje zastupljeni spol kao mjeru za osiguranje jednakog sudjelovanja žena i muškaraca u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. Ova kvota je definirana članom 4.19 Izbornog zakona koji se odnosi na minimalnu zastupljenost oba spola na listama kandidata od 40%, sa utvrđenim rasporedom na listi za manje zastupljeni spol. Kvota se dosljedno provodi, međutim brojna istraživanja pokazuju da biračko tijelo svojim glasovima prednost daje osobama muškog spola.

Žene su manje zastupljeni spol na mjestima odlučivanja u politici, a posebno u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. U zakonodavnim tijelima lokalnih samouprava u BiH prosječna zastupljenost žena je ispod 18%. U tom smislu stanje nakon lokalnih izbora 2020. godine u Općinskom vijeću Novi Grad Sarajevo je ispod prosjeka za BiH. Žene su i dalje manje zastupljeni spol (zastupljene manje od 40%).

Vijećnici OV Novi Grad Sarajevo prema spolu

Sastav radnih tijela OV prema spolu

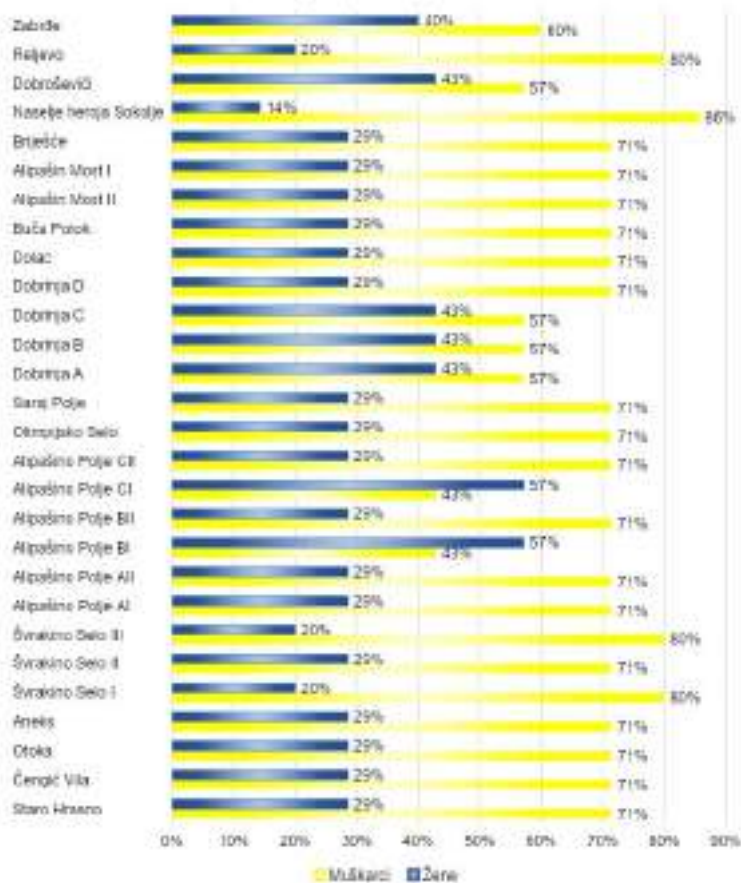
Izvor: Administrativni podaci Općine Novi Grad Sarajevo

Sastav Općinskih komisija prema spolu

I dalje postoje komisije u kojima su žene ili muškarci podzastupljeni. Komisija za mlade i Komisija za ravnopravnost spolova su komisije u kojima je broj članova osoba ženskog spola veći od 50%, u svim ostalim komisijama veći je broj članova osoba muškog spola.

Savjet mjesnih zajednica

Žene su podzastupljeni spol i kada se posmatra sastav savjeta mjesnih zajednica, jer u ukupnom broju osobe ženskog spola čine 32% svih članova savjeta. Osobe ženskog spola su zastupljene sa manje od 40% u 21 savjetu (od 28 mjesnih zajednica), dok su osobe muškog spola u svim savjetima zastupljene sa više od 40%.

STRUKTURA GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE NOVI GRAD SARAJEVO

U skladu sa prethodnom analizom stanja ravnopravnosti u općini i pregleda provođenja obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, jasno je da je donošenje Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo optimalan pristup.

U odnosu na te analize, struktura Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo za period 2023. - 2027. godina odražava trenutno stanje ravnopravnosti spolova i institucionalizacije ravnopravnosti spolova, te sadrži tri srednjeročna cilja, a u okviru svakog cilja rezultate koji se planiraju postići, i to:

- **Srednjeročni cilj 1.** Općinsko vijeće i općinske službe djeluju za ravnopravnost spolova
- **Srednjeročni cilj 2.** Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području općine Novi Grad Sarajevo
- **Srednjeročni cilj 3.** Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova.

Struktura Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo je prikazana shematski ispod, dok je detaljno prikazana u matrici logičkog okvira u narednom dijelu dokumenta: Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo za period 2023. - 2027. godina.

CILJEVI I AKTIVNOSTI GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE

Srednjeročni cilj 1.: Općinsko vijeće i općinske službe djeluju za ravnopravnost spolova				
Očekivani rezultati	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok
1.1. Kapaciteti komisija i službi za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova unapređeni	Obuke o temi ravnopravnosti spolova i diskriminacije na osnovu spola	Komisija za ravnopravnost spolova	Održane dvije obuke za Komisiju za zaštitu ljudskih prava i predstavnike službi	2024.
	Utvrđeni instrumenti za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova unapređeni	Komisija za ravnopravnost spolova Interresorni tim za praćenje realizacije GAP-a	Utvrđena metodologija za procjenu utjecaja propisa Utvrđena metodologija za analizu utjecaja plana i budžeta	2024.
	Sudjelovanje i implementacija međunarodnih projekata u vezi sa ravnopravnosti spolova	Kabinet Općinskog načelnika	Shodno ciljevima - Broj projekata koji se odnose na ravnopravnost spolova	Kontinuirano
	Provedene obuke za ključne komisije i službe Općine	Komisija za ravnopravnost spolova Kabinet Općinskog načelnika Interresorni tim za praćenje realizacije GAP-a	Kapaciteti nadležnih službi Općine omogućuju primjenu metodologije za procjenu utjecaja propisa i metodologije za analizu utjecaja plana i budžeta	Decembar 2024. godine
1.2. Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu utjecaja propisa na ravnopravnost spolova	Objava Evropske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na internetskoj stranici Općine	Kabinet načelnika/Pres služba		2024.

NE NOVI GRAD SARAJEVO ZA PERIOD 2023. - 2027. GODINE

Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
Budžet općine i partnerstvo	Održane dvije obuke	Nakon imenovanja novih članova komisije izvršiti analizu i potrebu za obukom	Održana obuka za članove komisije	Definisani standardi djelovanja	1.500,00	7 članova i 7 članica	Materijali sa radionica
Budžet Općine i partnerstvo	Na 60% propisa urađena procjena	Na 60% propisa urađena procjena	Na 70 % urađena procjena	80%	1.500,00	-	Odluka o usvajanju metodologije
Budžet Općine, NVO i međunarodni fondovi							
Redovna sredstva i projekti	Njimanje 25 osoba obučeno				2.000 KM i podrška stranih organizacija	7 članova i 7 članica	Spisak sa radionice, fotografije, materijali
Redovna sredstva	Povelja objavljena				Redovna sredstva		Javno dostupna Povelja

Srednjeročni cilj 1.: Općinsko vijeće i općinske službe djeluju za ravnopravnost spolova

Očekivani rezultati	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok
1.3. Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova u prioritarnim oblastima	Analiza dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu	Općinske službe	Analiza o dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu dostavljena Komisiji sa prijedlogom prioriteta za unapređenje	Decembar 2024.
	Unapređenje administrativne baze podataka	Općinske službe	% utvrđenih baza koji je unapređen	2027. godina
1.4. Budžet Općine sadrži procjenu utjecaja na ravnopravnost spolova (rodno odgovorno budžetiranje)	Nadležne službe na osnovu analiza stanja u obrazloženju prijedloga Budžeta procijenile utjecaj na (ne)ravnopravnost spolova kroz budžetske programe	Sve općinske službe, prioritarno Služba za finansije	% oblasti koji sadrži procjenu utjecaja na ravnopravnost spolova (rodno odgovorno budžetiranje)	Kontinuirano
	Izveštaj o izvršenju Budžeta Općine Novi Grad Sarajevo sadrži informacije o utjecaju na (ne)ravnopravnost spolova kroz budžetske programe	Služba za finansije	% oblasti koji sadrži procjenu utjecaja na ravnopravnost spolova (rodno odgovorno budžetiranje)	Kontinuirano
	Sredstva za provođenje Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo su planirana u budžetu	Sve općinske službe, prioritarno Služba za finansije	Iznos sredstava	Kontinuirano

Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
Redovna sredstva					Redovna sredstva		Baze podataka u službi razvrstane po spolu
Redovna sredstva	Najmanje 1 baza 30%	40%	50%	60%	Redovna sredstva		Broj baza razvrstanih po spolu i visina budžetskih sredstava koja su razvrstana po spolu
Redovna sredstva	Update sistema Oracle	Uvođenje novog izvještaja o (ne) ravnopravnosti spolova (najmanje 30% budžetskih programa)	Uvođenje novog izvještaja o (ne) ravnopravnosti spolova (najmanje 40% budžetskih programa)	Uvođenje novog izvještaja o (ne) ravnopravnosti spolova (najmanje 50% budžetskih programa)	Redovna sredstva		Budžet Općine Novi Grad Sarajevo
Redovna sredstva	Testiranje nadogradnje sistema	Izvještaj o izvršenju sadrži analizu o (ne) ravnopravnosti spolova (najmanje 30% budžetskih programa)	Izvještaj o izvršenju sadrži analizu o (ne) ravnopravnosti spolova (najmanje 40% budžetskih programa)	Izvještaj o izvršenju sadrži analizu o (ne) ravnopravnosti spolova (najmanje 50% budžetskih programa)	Redovna sredstva		Izvještaji o izvršenju Budžeta
Budžet Općine Novi Grad Sarajevo					20.000,00 KM godišnje		Budžet Općine Novi Grad Sarajevo

Srednjeročni cilj 2.: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području općine Novi Grad Sarajevo

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok
2.1. Dječaci i djevojčice ostvaruju jednake obrazovne rezultate	Promocija sudjelovanja djevojčica i dječaka u oblasti obrazovanja u kojima su manje zastupljeni	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	Izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima Djevojčice romske nacionalnosti uključene u aktivnosti promocije	2024. godine i kontinuirano
	Stipendiranje ravnopravnog sudjelovanja djevojčica i dječaka u srednjem stručnom obrazovanju	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	% stipendija za dječake i djevojčice	Kontinuirano
	Osigurana ravnopravnost spolova kod stipendiranja romske djece	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	% stipendija za dječake i djevojčice	2024.
	Izvršiti analizu utjecaja dodijeljenih stipendija za učenike i učenice (ne) ravnopravnost spolova	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2024. godine
Promocija sporta za sve	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	Broj podržanih klubova koji promoviraju sportove za dječake i djevojčice, žene i muškarce (sa posebnim fokusom na žene sa invaliditetom/roditelje djece sa invaliditetom)	Redovno	

Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
Redovna sredstva	Najmanje 1 aktivnost	Najmanje 1 aktivnost	Najmanje 1 aktivnost	Najmanje 1 aktivnost	Redovna sredstva	Najmanje 800 dječaka i djevojčica	
Redovna sredstva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Redovna sredstva		Lista stipendista razvrstana po spolu sa analizom prijava odobrenih sredstava
Redovna sredstva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Budžet Općine	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Lista korisnika razvrstana po spolu u odnosu na broj zahtjeva
Redovna sredstva	Izrađena analiza i dostavljena Komisiji	Izrađena analiza i dostavljena Komisiji	Izrađena analiza i dostavljena Komisiji	Izrađena analiza i dostavljena Komisiji	Redovna sredstva	Nije primjenljivo	Dokument analiza
Redovna sredstva	Najmanje 7 % klubova	Najmanje 10% klubova više	Najmanje 10% klubova više	Najmanje 10% klubova više	Redovna sredstva Općine za sport		Broj programa, projekata na godišnjem nivou

Srednjeročni cilj 2.: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području općine Novi Grad Sarajevo

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok
2.2. Smanjen jaz između žena i muškaraca na tržištu rada	Promovirati postojeće servise podrške ženskom poduzetništvu	Služba za privredu i lokalni ekonomski razvoj	Izrađeni materijali koji sadrže informacije o servisima podrške ženskom poduzetništvu	Kraj 2024.
	Kreirati programe podrške nezaposlenim ženama kroz korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja	Služba za privredu i lokalni ekonomski razvoj	Izrađen program podrške	2023. -2027. godina
	Analizirati mogućnosti za unapređenje kapaciteta predškolskih ustanova	Služba za obrazovanje, kulturu i sport i Služba za urbanizam, stambene, imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina, Služba za investicije i Služba za finansije, nadležno ministarstvo KS	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	2024/2025

Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
Redovna sredstva /	Promotivni materijal završen	Ažuriranje promotivnog materijala	Ažuriranje promotivnog materijala	Ažuriranje promotivnog materijala	Redovna sredstva		
Budžet Općine i partnerstvo	15 žena	20	25	Analiza i unapređeni Program	100.000 - 150.000		Program
Redovna sredstva	Analiza izvršena i dostavljena Komisiji	Broj provedenih preporuka Komisije	Broj provedenih preporuka Komisije	Broj provedenih preporuka Komisije	Redovna sredstva		Analiza i izvještaji o provedenim preporukama

Srednjeročni cilj 2.: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području općine Novi Grad Sarajevo

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok
2.3. Osigurana podrška ranjivim grupama žena i muškaraca	Realizacija programa finansijske podrške porodicama sa novorođenom djecom	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Nastaviti sa osiguravanjem redovne podrške porodicama sa novorođenom djecom koje su u teškom finansijskom stanju	Kontinuirano
	Realizacija programa finansijske podrške troškova vantjelesne oplodnje	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Promovirati i osigurati finansijsku podršku troškova vantjelesne oplodnje	Kontinuirano
	Osiguranje higijenskih i kozmetičkih paketa za novorođenčad (ili isplata sredstava u vrijednosti paketa)	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Godišnji izvještaji Općinskom vijeću	
	Jednokratna novčana pomoć porodicama sa četvero i više djece	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Godišnji izvještaji Općinskom vijeću	Kontinuirano

Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
Redovna sredstva					120.000,00 KM		Rješenja o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					150.000,00 KM		Baza korisnica, AKZ za ispalatu sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					70.000,00 KM		Rješenja o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					300.000,00 KM		Rješenja o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta

Srednjeročni cilj 2.: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području općine Novi Grad Sarajevo

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok
	Finansijska pomoć Gerontološkom centru - Dom staraca Nedžarići	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Izvršenje Budžeta	Kontinuirano
	Sufinansiranje troškova jedne SOS porodice	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Izvršenje Budžeta	Kontinuirano
	Jednokratna pomoć za socijalno ugrožene pojedince	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Izveštaj o utrošenim sredstvima	Kontinuirano
	Pomoć raseljenim osobama sa utvrđenim pravom na prehranu	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Izveštaj o utrošenim sredstvima	Kontinuirano

Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
Redovna sredstva					15.000,00 KM		Sporazum o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					15.000,00 KM		Sporazum o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					50.000,00 KM		Rješenje o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					20.000,00 KM		Izvještaj o izvršenju Budžeta

Srednjeročni cilj 2.: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području općine Novi Grad Sarajevo

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok
2.4. Općina doprinosi prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Doprinos prevenciji nasilja nad ženama i nasilja u porodici obilježavanjem Međunarodne kampanje 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. – 10.12.)	Komisija za ravnopravnost spolova Interresorni tim za praćenje realizacije GAP-a	Općina se pridružila kampanji	Kontinuirano
	Redovno razmatranje izvještaja o nasilju u porodici Službe socijalne zaštite Općine Novi Grad Sarajevo	Centar za socijalni rad i Općinsko vijeće	Izvještaj raspravljen sa ključnim akterima i usvojene preporuke za djelovanje	Jednom godišnje
	Finansijska pomoć KJU Porodično savjetovište	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Izvještaj o utrošenim sredstvima	Kontinuirano
	Finansijska pomoć JU Disciplinski centar za maloljetnike	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Izvještaj o utrošenim sredstvima	Kontinuirano
	Prevenција maloljetničkog prestupništva	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Godišnji izvještaj Općinskom vijeću	Kontinuirano
	Projekat "Općina po mjeri djeteta"	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Godišnji izvještaj Općinskom vijeću	Kontinuirano
	Donijeti Odluku o nultoj toleranciji za seksualno uznemiravanje i uznemiravanje na osnovu spola	Kabinet Općinskog načelnika	U skladu sa Odlukom o nultoj toleranciji Vlade FBiH Donesena Odluka za Općinsku službu i ustanove pod nadzorom Općine	2024.
	Organizirati obuke o temi seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola	Kabinet Općinskog načelnika	Članovi Komisije mogu prepoznati i odgovoriti na seksualno uznemiravanje u skladu sa Kodeksom ponašanja kao osnov političkog integriteta izabranih zvaničnika Općine Novi Grad Sarajevo	2024.
2.5. Osigurana ravnopravna zastupljenost osoba muškog i ženskog spola u tijelima nad kojima Općina vrši nadzor	Analizirati uzroke podzastupljenosti žena u savjetima mjesnih zajednica Općine	Služba za lokalnu samupravu	Analiza izrađena sa prijedlogom mjera	2024.
	Osigurati ravnopravno sudjelovanje žena i muškaraca u svim komisijama Općine uključujući i predsjednike/ce komisija	Općinsko vijeće putem Komisije za zaštitu ljudskih prava i Komisije za ravnopravnost polova	Muškarci i žene zastupljeni sa najmanje 40% u svim komisijama koje osnivaju tijela Općine	Kontinuirano

Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
Redovna sredstva							Brošure, izvještaji sa sjednica, zapisnici i sl.
Redovna sredstva							Izvještaji i zapisnici Komisije
Redovna sredstva					5.000,00 KM		Sporazum o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					5.000,00 KM		Sporazum o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					20.000,00 KM		Sporazum o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					10.000,00 KM		Sporazum o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
							Odluka o nultoj toleranciji
							Podaci o zastupljenosti žena i muškaraca u savjetima
							Odluka o potvrđivanju sastava komisija

Srednjeročni cilj 2.: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području općine Novi Grad Sarajevo

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok
2.6. Općina Novi Grad doprinosi unapređenju zdravlja i prevenciji specifičnih bolesti osoba muškog i ženskog spola	Realizacija preventivnih sistematskih pregleda uposlenika Općine Novi Grad Sarajevo	Služba za zajedničke poslove		Kontinuirano
	Praćenje trendova i izvještavanje o zdravlju i prevenciji specifičnih bolesti osoba muškog i ženskog spola	Zdravstveni savjet Općine Novi Grad Sarajevo JU Dom zdravlja KS	Zdravstveni savjet kontinuirano provodi aktivnosti u oblasti prevencije	Kontinuirano
	Promocija preventivnih zdravstvenih pregleda osoba muškog i ženskog spola	Zdravstveni savjet JU Dom zdravlja KS	Zdravstveni savjet kontinuirano provodi aktivnosti u oblasti prevencije	Kontinuirano
	Podrška mjerama pronatalitetne politike - sufinansiranje vantjelesne oplodnje	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Općina sufinansira vantjelesnu oplodnju u skladu sa standardima na području FBiH	Kontinuirano
Participacija u liječenju teško oboljelih	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo		Kontinuirano	
Zdravstvena zaštita osoba preko 65 godina i osoba u stanju socijalne potrebe	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Godišnji izvještaj Općinskom vijeću	Kontinuirano	
Finansijska podrška Centru za rani rast i razvoj djece	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Izvršenje Budžeta	Kontinuirano	

Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
					150.000,00 KM	Broj korisnika/ca ovisi od broja zahtjeva	Zaključci o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					300.000,00 KM		Zaključci o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					200.000,00 KM		Rješenje o priznavanju prava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					40.000,00 KM		Sporazum o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta

Srednjeročni cilj 2.: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području općine Novi Grad Sarajevo

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok
	Finansijska podrška programu Centra za aktivno i zdravo starenje	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Izveštaj Općinskom vijeću	Kontinuirano
	Finansiranje GPS narukvica djeci sa poteškoćama u razvoju i osobama sa invaliditetom	Služba za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo	Izveštaj Općinskom vijeću	Kontinuirano

Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
Redovna sredstva					70.000,00 KM		Sporazum o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta
Redovna sredstva					10.000,00 KM		Sporazum o isplati sredstava, analitičke kartice, Izvještaj o izvršenju Budžeta

Srednjeročni cilj 3.: Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok
3.1. Općina promovira ravnopravnost spolova	Utvrđen Program obilježavanja dana od značaja za ravnopravnost spolova	Komisija za ravnopravnost spolova / Općinski načelnik Interresorni tim za praćenje realizacije GAP-a	Obilježavaju se 8. mart Međunarodni dan žena, Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. - 10.12.), Međunarodni dan žena u IKT-u, 19.11. Međunarodni dan muškaraca i dr.	2024.
	Promotivni materijali o ciljevima Gender akcionog plana Općine Novi Grad Sarajevo su dostupni na web stranici i u šalter salama	Komisija za ravnopravnost spolova i Kabinet Općinskog načelnika -press	Broj izrađenih materijala	2024.
3.2. Redovno se prati stanje ravnopravnosti spolova na području općine	Općinsko vijeće razmatra informaciju o provođenju Gender akcionog plana	Komisija za ravnopravnost spolova, Interresorni tim za praćenje realizacije GAP-a	Dostavljena informacija	April 2025. - Kontinuirano
	Izvršiti procjenu (evaluaciju) provođenja Gender akcionog plana kao osnov za izradu narednog Gender akcionog plana	Komisija za ravnopravnost spolova, Interresorni tim za praćenje realizacije GAP-a	Izvršena procjena provođenja Gender akcionog plana	2024.
3.3. Civilno društvo sudjeluje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova	Utvrđen je spisak organizacija civilnog društva i pojedinaca koji se bave ravnopravnošću spolova	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	Spisak dostupan svim općinskim tijelima i na web stranici Općine	2024.
	Provedba konsultacija sa civilnim društvom sa ciljem definiranja prioriteta u oblasti ravnopravnosti spolova	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	Lista prijedloga civilnog društva u pogledu prioriteta	Kontinuirano
	Osigurana sredstva za projekte nevladinih organizacija sa ciljem provedbe Gender akcionog plana	Služba za obrazovanje, kulturu i sport, Komisija za izbor projekata Općinskog vijeća	Dio sredstava za projekte NVO se dodjeljuje za aktivnosti provođenja GAP-a	Kontinuirano

Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani resursi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
Budžet Općine i partnerstvo							Program obilježavanja Broj saopćenja za javnost
Budžet Općine i partnerstvo							Promotivni materijali
							Zaključak Općinskog vijeća
							Izveštaj o evaluaciji GAP
Redovna sredstva	Objavljen spisak na web stranici	Objavljen spisak na web stranici	Broj provedenih preporuka Komisije	Broj provedenih preporuka Komisije	Redovna sredstva		Web stranica Općine
Redovna sredstva							
Redovna sredstva	Najmanje 3 projekta NVO podržano	Najmanje 3 projekta NVO podržano	Najmanje 3 projekta NVO podržano	Najmanje 3 projekta NVO podržano	Sredstva predviđena u Bužetu za projekte NVO	Zavisno od ciljeva projekta	Izveštaji projekata Izveštaj o izvršenju Budžeta

MONITORING I EVALUACIJA GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE NOVI GRAD SARAJEVO

Realizacija, praćenje, vrednovanje rezultata, odnosno ispunjenost ciljeva LGAP-a se odvija kroz nadležnosti i zadatke Interresornog radnog tima, Komisije za nadzor i Komisije za ravnopravnost spolova Općinskog vijeća NGS.

Interresorni radni tim za realizaciju LGAP-a (IRT), koji imenuje načelnik Općine, čine predstavnici općinskih službi iz čijih nadležnosti se LGAP provodi. Članovi IRT-a obavljaju poslove u svrhu realizacije LGAP-a, međusobno se konsultuju i u koordinaciji održavaju periodične sastanke. IRT dostavlja šestomjesečne informacije Komisiji za nadzor u periodu važenja LGAPA-a. Na prijedlog Komisije za ravnopravnost spolova kao svog stalnog radnog tijela, formira se privremeno nadzorno tijelo – Komisiju za nadzor (KN) za praćenje i vrednovanje rezultata rada Intrresornog radnog tima za realizaciju LGAP-a, koju verificira predsjedavajući Općinskog vijeća. Komisiju za nadzor čine tri člana, formira se na period trajanja LGAP-a, sa zadatkom da vrši praćenje i vrednovanje rezultata rada IRT-a, te Komisiji za ravnopravnost spolova dostavlja polugodišnju informaciju na znanje i godišnji izvještaj na usvajanje.

Komisija za ravnopravnost spolova Općinskom vijeću na decembarsku sjednicu dostavlja na usvajanje godišnji izvještaj o realizaciji LGAP-a, sa mišljenjem.

OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

Diskriminacija po osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

Direktna diskriminacija po osnovu spola postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

Indirektna diskriminacija po osnovu spola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog spola u poređenju sa osobom ili grupom osoba drugog spola.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ili kojim se postiže takav učinak.

Seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Nasilje po osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava na

- nasilje koje se događa u porodici ili domaćinstvu;
- nasilje koje se događa u široj zajednici;
- nasilje koje počine ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci;
- nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

Viktimizacija je oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu spola, ili ako je na bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu spola.

Spol predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola.

Gender/rod predstavlja sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi,

prakse, običaja i tradicije, i kroz vrijeme su promjenljivi.

Ravnopravnost spolova znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Jednak tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola.

Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na spol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno sudjelovanje po osnovu spola.

Diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih, izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realiziranja programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine, i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

Rodno senzitivno ili odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno budžetiranje predstavlja sagledavanje javnih politika na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda kako bi se uzele u obzir potrebe i prioritete različitih grupa žena i muškaraca, imajući u vidu njihove različite uloge u porodici, ekonomiji i društvu. Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodnom analizom budžeta razvrstavaju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce, i time se uočavaju mjesta gdje su koncentracija i distribucija državnog novca nepravedni.

Tekst Gender akcionog plana podjednako se odnosi na osobe muškog i ženskog spola bez obzira na rod upotrebjene imenice.

SOS CRVENA LINIJA
za žrtve nasilja

033 222 000

**ZAŠTITITE SVAKU OSOBU KOJA TRPI NASILJE!
ZA NASILJE NEMA OPRAVDANJA.**

Uvijek PRIJAVITE NASILJE U PORODICI, jer prijavljujući ga:

- Spašavate svoj život i pomažete sebi da izađete iz kruga nasilja;
- Spašavate život žrtve;
- Pomažete djeci da izađu iz kruga nasilja i dobiju šansu za bolju budućnost.

**IMATE PRAVO POTRAŽITI POMOĆ I DOBITI PODRŠKU DRUGIH!
MI VAS RAZUMIJEMO, MOŽEMO I HOĆEMO VAM POMOĆI.**

Stručni tim SOS telefona:

- Pažljivo će Vas saslušati;
- Uputiti kome da se obratite za pomoć;
- Pozvati za Vas pomoć ukoliko želite;
- Pružiti Vam psihološku podršku;
- Za žene i djecu žrtve nasilja u porodici ponuditi sklonište.

**Nasilje u porodici možete prijaviti
ANONIMNO na brojeve telefona:
033 222 000 (Kanton Sarajevo),**

**SOS TELEFON IMA 24-SATNU SURADNJU SA SVIM INSTITUCIJAMA
SISTEMA KOJE OMOGUĆAVAJU BRZU I EFIKASNU ZAŠTITU ŽRTAVA
NASILJA U PORODICI.**

